

Leren over samen beslissen: een impuls voor passende zorg

Inzichten en adviezen voor het vervolgprogramma Uitkomstgerichte Zorg

November 2023

Onderdeel van programma Uitkomstgerichte Zorg, Lijn 2 – Meer Samen Beslissen
Deelproject Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

Federatie Medisch Specialisten
V&VN - Verzorgenden en verpleegkundigen Nederland
NFU - Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra

Auteurs:

Jacqueline de Graaf, Ramon van den Berg, Alice Bakker
Auk Dijkstra, Dini Smilde, Dirk Ubbink, Hendrikje Schoppink

Contact:

Hendrikje Schoppink: schoppink@nfu.nl

Inhoud

Inhoud	2
Samenvatting	4
1. Inleiding en achtergrond	6
1.1 Woord vooraf	6
1.2 Context	6
1.3 Ambitie en doelstelling	6
1.4 Aanpak	6
1.5 Organisatie	7
1.6 Leeswijzer	8
2. Opbrengsten	9
2.1 Resultaten	9
2.2 Ontwikkelde opleidingsmaterialen en onderzoeksresultaten	10
2.3 Resultaten: eerste bevindingen met gebruik van de producten	12
2.4 Publiciteit en draagvlakverwerving	14
3. Inzichten in de stand van zaken in scholing en opleiding in samen beslissen	16
3.1 Kijk op huidige stand van zaken (scholing en opleiding in) samen beslissen	16
3.2 Bekendheid met opleidingsproducten	18
3.3 Belemmeringen voor (scholing en opleiding in) samen beslissen	19
3.3.1 Tekort aan financiën	19
3.3.2 Tijdgebrek	20
3.3.3 Onvoldoende kennis, vaardigheden en houding van zorgprofessionals	20
3.3.4 Onvoldoende kennis en vaardigheden van patiënten	21
3.3.5 Onvoldoende draagvlak	21
3.3.6 Overige belemmeringen	22
3.4 Kansen voor (scholing en opleiding in) samen beslissen	22
3.4.1 Meer interprofessioneel (opleiden in) samen beslissen	22
3.4.2 Samen beslissen zien als basishouding in plaats van een op zichzelf staand thema	23
3.4.3 Blijvende aandacht creëren	23
3.4.4 Verbeteren van scholing en opleidingsmogelijkheden en randvoorwaarden	25
4. Adviezen voor implementatie	26
4.1 Zorg voor draagvlak bij bestuurlijke gremia	27
4.2 Bied een format aan voor een goed scholings- en opleidingsplan	27
4.3 Benadruk het belang van goede randvoorwaarden en continue verbetering voor effectieve scholing en opleiding en faciliteer dit waar mogelijk	29
4.4 Monitor regelmatig de stand van zaken m.b.t. samen beslissen in initieel- en vervolgonderwijs en stuur waar nodig bij	30
4.5 Leid ook patiënten (meer) op in samen beslissen	30

4.6 Stimuleer goede borging en blijvende aandacht	31
4.7 Zorg voor passende financiering	32
4.8 Investeer in goede relaties met stakeholders.....	32
Bijlage 1 – Overzicht lijnen programma Uitkomstgerichte Zorg.....	34
Bijlage 2 – Aanbod materialen en producten Scholing & Opleiding in Samen Beslissen	35
Bijlage 3 – Overzicht wetenschappelijk onderbouwde voordelen samen beslissen.....	41
Bijlage 4 – Stakeholders Scholing & Opleiding in Samen Beslissen	42
Bijlage 5 – Leden stuur,- project- en werkgroepen en adviespanel.....	43
Bijlage 6 – Onderlinge afspraken rondom borging materialen en processen	50

Samenvatting

Dit rapport biedt inzichten en handvatten voor geïnteresseerden die (scholing en opleiding in) samen beslissen in de zorg een impuls willen geven. Het bevat een schat aan informatie over de resultaten van het deelproject *Scholing & Opleiding in Samen Beslissen*; onderdeel van het programma Uitkomstgerichte Zorg. De aansturing van het project was in handen van de Federatie Medisch Specialisten, Verzorgenden en Verpleegkundigen Nederland en de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra, in samenwerking met Patiëntenfederatie Nederland.

Opbrengsten

De doelstelling van het project was: 'In 2022/23 bestaat er een opleidings- en (na-)scholingsaanbod waarmee alle (huidige en toekomstige) zorgprofessionals in de medisch specialistische zorg de mogelijkheid hebben om via opleiding en (na-)scholing de competenties te ontwikkelen die nodig zijn om samen met de patiënt te kunnen beslissen.' Om de doelstelling te realiseren, zijn verschillende activiteiten uitgevoerd. Er is vastgesteld welke competenties nodig zijn om het proces van samen beslissen goed te kunnen uitvoeren. Het bestaande opleidingsmateriaal dat is gericht op samen beslissen is geïnventariseerd en geëvalueerd op inzetbaarheid aan de hand van de ontwikkelde competentiesets. Er is een overzicht van beschikbare opleidingsmaterialen in samen beslissen online gezet. Vervolgens is, waar nodig, samen met de verschillende beroepsgroepen aanvullend opleidingsmateriaal ontwikkeld, waaronder de geaccrediteerde en vrij toegankelijke e-learning 'De kern van samen beslissen' en een handleiding voor opleiders en trainers. Tot slot zijn activiteiten ondernomen om de verankering in de verschillende medische en verpleegkundige opleidingen en de post-initiële scholing te faciliteren/ondersteunen, waaronder het ontwikkelen en verspreiden van zakkaartjes, het aanbieden van inspiratiesessies, masterclasses, posters en een kennisclip. Hiernaast zijn nog overkoepelende activiteiten uitgevoerd, waaronder het onderzoek naar 'samen beslissen aan bed', de organisatie van de landelijke werkbijeenkomst 'Samen beslissen – zo doe je dat!' en interviews met stakeholders.

En nu verder – te overwinnen obstakels en kansen bij de implementatie

Uit deze interviews met stakeholders van 12 verschillende organisaties (die gezien kunnen worden als richtinggevend in de implementatie van samen beslissen in scholing en opleiding) komt de groeiende erkenning naar voren van het belang van samen beslissen in de zorgsector en het onderwijs. Dit uit zich onder andere in een toenemende bekendheid van de term, in het feit dat samen beslissen inmiddels vaak is opgenomen in opleidingsplannen, in een toenemend aantal opleidingsmaterialen en in de installatie van lectoren en hoogleraren op het gebied van samen beslissen.

In ziekenhuizen is het besef van het belang van (scholing en opleiding in) samen beslissen gegroeid, maar de implementatie ervan blijft een uitdaging, met name vanwege andere dringende kwesties zoals personeelstekorten en kostenbesparingen. In het onderwijs wordt steeds meer aandacht besteed aan samen beslissen, maar studenten (met name de geneeskundeopleidingen) ervaren het nog als 'mager' en wensen meer nadruk op de praktijkgerichte implementatie.

Belemmeringen voor de implementatie van (scholing en opleiding in) samen beslissen omvatten tekorten aan financiën, tijd, kennis, vaardigheden en houding van zorgprofessionals en patiënten en een gebrek aan draagvlak. De stakeholders zien echter ook veel kansen en mogelijkheden voor scholing, opleiding en implementatie om samen beslissen als beweging verder te brengen. Deze betreffen het meer interprofessioneel (opleiden in) samen beslissen, samen beslissen zien als basishouding in plaats van een op zichzelf staand thema (integratie met andere relevante thema's), het creëren van blijvende aandacht en het verbeteren van opleidingsmogelijkheden en randvoorwaarden.

8 adviezen voor implementatie

Deze inzichten, gecombineerd met de ervaringen van de stuur-, project- en werkgroepleden en aanbevelingen uit verschillende recent uitgevoerde onderzoeken (waaronder het onderzoeksrapport 'Samen beslissen aan bed') leiden tot een aantal adviezen voor onder andere het vervolgprogramma Uitkomstgerichte Zorg. Deze hebben als doel de implementatie van (scholing en opleiding in) samen beslissen voor medisch specialisten, artsen, verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten verder te bevorderen en ervoor te zorgen dat dit een blijvend onderdeel wordt van passende zorg. Hierbij is het belangrijk te benadrukken dat er nog een lange weg te gaan is met continue inspanningen voor het creëren van een cultuur waarin samen beslissen een vanzelfsprekend onderdeel is van de zorg.

1. *Zorg voor draagvlak bij bestuurlijke gremia*

Om samen beslissen te integreren in de zorgcultuur, is het essentieel om bestuurlijke steun te verwerven. Dit kan worden bereikt door samen beslissen te positioneren als een integraal onderdeel van passende zorg, de voordelen van samen beslissen te benadrukken, barrières weg te nemen en de juiste voorwaarden te creëren.

2. *Bied een format aan voor een goed scholings- en opleidingsplan*

Het advies is om ziekenhuizen te stimuleren en te ondersteunen bij het ontwikkelen van scholings- en opleidingsplannen, met aandacht voor doelstellingen, scholingsbehoeften, het creëren van urgentiebesef bij zorgprofessionals en goede evaluaties.

3. *Benadruk het belang van goede randvoorwaarden en continue verbetering voor effectieve scholing en opleiding en faciliteer dit waar mogelijk*

Scholing en opleiding zijn cruciaal voor een goede implementatie, opschaling en borging van samen beslissen. Belangrijke randvoorwaarden hierbij zijn het goed positioneren van samen beslissen als fundamenteel onderdeel van de zorg, interprofessioneel opleiden en een goed opleidingsklimaat.

4. *Monitor de stand van zaken in initieel- en vervolgonderwijs en stuur bij waar nodig*

Het advies is om samen beslissen blijvend te borgen als onderdeel van passende zorg binnen de verschillende opleidingsplannen. Binnen het onderwijs moet het tot uiting komen als een rode draad door de initiële en vervolgopleidingen heen. Patiënt-georiënteerde thema's, docentprofessionalisering, en goede rolmodellen spelen hierbij een belangrijke rol. Maak bij het onderwijs gebruik van het aanbod aan samen beslissen-opleidingsmaterialen.

5. *Leid ook patiënten (meer) op in samen beslissen*

Patiënten moeten bewust worden gemaakt van hun rol in het besluitvormingsproces en hierin verder worden opgeleid, met specifieke aandacht voor patiënten met lage gezondheidsvaardigheden. Er zijn beschikbare materialen om dit te ondersteunen en te meten/ monitoren.

6. *Stimuleer goede borging en blijvende aandacht*

Zorg ervoor dat samen beslissen structureel wordt ingebed in het zorgproces en zorgteam en creëer een cultuur van continue verbetering. Houd het thema levend door middel van ambassadeurs, coaches en kennisuitwisseling. Een landelijke aanpak en zichtbaarheid kunnen hieraan bijdragen.

7. *Zorg voor passende financiering*

Ontwikkel financieringsmechanismen die duurzame ondersteuning bieden voor scholing, implementatie en borging van samen beslissen. Zorg voor voldoende bekendheid over beschikbare subsidies en IZA transformatiegelden en de inzet hiervan voor (scholing/opleiding en implementatie van) samen beslissen en stimuleer innovatieve afspraken tussen ziekenhuizen en verzekeraars.

8. *Investeer in goede relaties met stakeholders*

Betrokkenheid van verschillende stakeholders op landelijk en lokaal niveau, waaronder initiële zorgopleidingen, ministeries, wetenschappelijke verenigingen, patiëntenverenigingen, verzekeraars en toezichthouders, is van cruciaal belang om een breed draagvlak te creëren en daarmee de beweging naar samen beslissen verder te brengen.

1. Inleiding en achtergrond

1.1 Woord vooraf

Dit rapport biedt inzichten en handvatten voor geïnteresseerden die meer aan de slag willen met (scholing en opleiding in) samen beslissen, waaronder zorgprofessionals, opleiders, bestuurders en zorg- en opleidingsmanagers. Daarnaast is het doel de betrokkenen bij het vervolgprogramma Uitkomstgerichte zorg (UZ) te informeren over (de resultaten van) deelproject Scholing & Opleiding in Samen Beslissen en hen inzichten en adviezen te verschaffen rondom de verdere implementatie van scholing en opleiding in samen beslissen.

Namens alle betrokkenen hopen we dat dit rapport samen beslissen weer verder brengt, zowel in scholing en opleiding als in de praktijk.

1.2 Context

‘Scholing & Opleiding in Samen Beslissen’ was één van de 6 deelprojecten binnen programmalijn 2 van het programma Uitkomstgerichte Zorg 2019-2023: ‘Meer Samen Beslissen’. ‘Meer Samen Beslissen’ was één van de vier programmalijnen van dit programma dat voortkwam uit het Hoofdlijnenakkoord Medisch Specialistische Zorg (HLA-MSZ). De vier lijnen versterkten elkaar richting één gezamenlijk doel: meer Uitkomstgerichte Zorg.

Deelprojecten in programmalijn 2 ‘Meer Samen Beslissen’ waren:

1. Campagne
2. Vindplaats keuzehulpen
3. Scholing & Opleiding in Samen Beslissen
4. Leren van elkaar
5. Verbinding met beperkte gezondheidsvaardigheden
6. Informatie over organiseren en belonen van Samen Beslissen

Zie [bijlage 1](#) voor een visueel overzicht van het programma, de lijnen en de deelprojecten.

Dit adviesrapport beschrijft de resultaten, inzichten en adviezen van deelproject Scholing & Opleiding in Samen Beslissen.

1.3 Ambitie en doelstelling

De **ambitie** van het deelproject Scholing & Opleiding in Samen Beslissen was:

Zorgprofessionals (medisch specialisten, artsen, verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten werkzaam en in opleiding in de medisch specialistische zorg) beheersen de benodigde competenties om samen met de patiënt te kunnen beslissen.

De **doelstelling** was als volgt geformuleerd:

In 2022/23 bestaat er een opleidings- en (na-)scholingsaanbod waarmee alle (huidige en toekomstige) zorgprofessionals de mogelijkheid hebben om via opleiding en (na-)scholing de competenties te ontwikkelen die nodig zijn om samen met de patiënt te kunnen beslissen.

1.4 Aanpak

Om de doelstelling te realiseren, zijn verschillende activiteiten uitgevoerd. Er is een keuze gemaakt voor een eenduidig [4-stappenmodel](#) voor samen beslissen (van Stiggelbout) dat uniform toegepast kan worden in scholing en opleiding. Er is vastgesteld welke *competenties* (kennis, vaardigheden, houding) nodig zijn om het proces van samen beslissen goed te kunnen uitvoeren. Vervolgens is het bestaande opleidingsmateriaal dat is gericht op samen beslissen *geïnterpreteerd* en *geëvalueerd* op inzetbaarheid aan de hand van de ontwikkelde competentiesets. Er is een *overzicht* van beschikbare opleidingsmaterialen in samen beslissen online gezet. Dit overzicht is aan de hand van verschillende

filters doorzoekbaar. Daarna is, waar nodig, samen met de verschillende beroepsgroepen aanvullend *opleidingsmateriaal* ontwikkeld, dat ingezet kan worden om de competentieontwikkeling voor samen beslissen te verankeren in initiële en post-initiële scholing voor zorgprofessionals. Tot slot zijn activiteiten ondernomen om de *verankering* in de verschillende opleidingen en de post-initiële scholing te faciliteren/ondersteunen, waaronder (de controle op) het voorkomen van of laten opnemen van het thema samen beslissen in raamplan en opleidingsplannen en het beschikbaar stellen van zakkaartjes. Hiernaast zijn nog *overkoepelende activiteiten* uitgevoerd. Eén daarvan betreft het *onderzoek* naar ‘samen beslissen aan bed’, waar diverse aanbevelingen rondom scholing en opleiding naar voren kwamen die ook onderdeel zijn van de adviezen in dit rapport. Daarnaast zijn verschillende borgingsactiviteiten uitgevoerd, waaronder *interviews* met stakeholders en de organisatie van de landelijke *werkbijeekomst* ‘Samen beslissen – zo doe je dat!’.

Figuur 1 geeft de verschillende activiteiten weer in het gelopen tijdspad in 2020-2023. Bij de start van het deelproject was het streven de activiteiten eind 2022 af te ronden. Begin 2022 werd voorzien dat door de druk van de COVID-crisis op de zorgprofessional en de opleiding op de werkvloer, de ontwikkeling van leermaterialen en de verankering meer tijd zouden vergen. Het bestuurlijk overleg gaf haar goedkeuring aan verlenging van het project tot eind 2023.

	Q4 20	Q1 21	Q2 21	Q3 21	Q4 21	Q1 22	Q2 22	Q3 22	Q4 22	Q1 23	Q2 23	Q3 23	Q4 23
Scholing en opleiding													
Werkgroep 1 - Competentieset													
Werkgroep 2 - Inventarisatie (post-)initiële scholing													
Inventarisatie en rapportage													
Online overzicht opleidingsmaterialen													
Werkgroep 3 - Ontwikkelen leerinhoud													
Werkgroep 4 - Verankering													
Verankering in opleiding geneeskunde													
Verankering in medische vervolgoopleidingen & post-initieel													
Verankering in verpleegkundige opleidingen (initieel, vervolg en post-initieel)													
Werkgroep 5 - Onderzoek Samen Beslissen aan bed													
Borging													
Bijeenkomst Samen beslissen - zo doe je dat!													
Interviews, interne afspraken en adviesrapport													

Figuur 1 – Overzicht activiteiten en planning Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

1.5 Organisatie

De coördinatie van de totale lijn Meer Samen Beslissen lag bij de *Patiëntenfederatie Nederland* (PFN). De aansturing van het project Scholing & Opleiding in Samen beslissen was in handen van de *Federatie Medisch Specialist, Verzorgenden en verpleegkundigen Nederland* (V&VN) en de *Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra* (NFU).

De *stuurgroep* (bestaande uit afgevaardigden van de NFU, Federatie Medisch Specialist en V&VN) stelde het plan van aanpak op en was eindverantwoordelijk voor de bewaking van de doelen, de voortgang en de resultaten. De stuurgroep stelde de leden vast voor de projectgroep en de werkgroepen.

De *projectgroep* stuurde de inhoudelijke werkgroepen aan en beoordeelde de tussen- en eindproducten aan de hand van het plan van aanpak en de opgestelde planning.

De projectgroep bestond uit afgevaardigden van de NFU, Federatie Medisch Specialist, V&VN en de PFN. De projectgroep werd (op verzoek) geadviseerd door een Adviespanel, bestaande uit afgevaardigden van veldpartijen en stakeholders, waaronder CZO/ programma CZO Flex Level, DJS, LOOV, MBO Raad, NVZ, NZA, Pharos en VWS (zie [bijlage 4](#) voor de volledige namen van deze organisaties).

Voor de uitvoering van de benoemde activiteiten werden *werkgroepen* ingesteld, aangestuurd door een voorzitter. Leden van de werkgroepen hadden een inhoudelijke, onderwijskundige of anderszins

aan de doelen van de activiteiten gerelateerde achtergrond. In bijlage 5 staat een overzicht van de stuur-, project-, werkgroep- en adviespannelleden, inclusief de organisaties die zij vertegenwoordigden.

1.6 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk worden de resultaten en opgeleverde opleidingsproducten vanuit het project Scholing & Opleiding in Samen Beslissen beschreven. Daarna volgen in hoofdstuk 3 de inzichten die zijn opgedaan vanuit de interviews met diverse stakeholders. Dit leidt – in combinatie met inzichten uit andere bronnen – tot adviezen die in hoofdstuk 4 staan beschreven. Deze adviezen *overstijgen scholing en opleiding*. Scholing en opleiding *kan niet los worden gezien van implementatiedoelstellingen*, omdat scholing en opleiding altijd als doel heeft om bepaald *gedrag* in de praktijk te *bevorderen*. De auteurs van dit advies hebben de vrijheid genomen om naast de uitkomsten van de interviews ook de ervaringen uit de stuur-, project- en werkgroepen, evenals aanbevelingen uit onderzoeken, waaronder het onderzoeksrapport ‘Samen beslissen aan bed’ te integreren in dit advies.

Tot slot staat een overzicht van de lijnen van programma Uitkomstgerichte Zorg in bijlage 1 en het aanbod van alle ontwikkelde opleidingsmaterialen van Scholing & Opleiding in Samen Beslissen (aangevuld met die van de Federatie Medisch Specialisten en de V&VN) in bijlage 2. Bijlage 3 bevat een overzicht met wetenschappelijk onderbouwde voordelen van samen beslissen, bijlage 4 een lijst met stakeholders en in bijlage 5 staat een overzicht van de leden van de stuur-, project- en werkgroepen en het adviespanel, inclusief de organisaties die zij vertegenwoordigen. De onderlinge afspraken die de drie partijen hebben gemaakt rondom de borging staan in bijlage 6.

2. Opbrengsten

2.1 Resultaten

In tabel 1 staan de belangrijkste activiteiten plus de bijbehorende resultaten beschreven, zoals opgenomen in het plan van aanpak dat ten grondslag lag aan het project Scholing & Opleiding in Samen Beslissen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de ‘targets’ en daarmee de doelstelling van het project (zie pagina 4) is behaald.

Tabel 1 – activiteiten en resultaten project Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

Hoofdactiviteit	Deelactiviteit	Resultaat
<u>Werkgroep 1</u> Ontwikkelen competentieset(s)	Medisch specialisten	Drie competentiesets voor verschillende beroepsgroepen (medisch specialist , verpleegkundig specialist en verpleegkundige)
	Verpleegkundig specialisten	
	Verpleegkundigen	
<u>Werkgroep 2</u> Inventarisatie geschiktheid bestaande initiële en post-initiële scholing	Inventariseren geschiktheid van bestaande initiële scholing. Met speciale aandacht voor gezondheidsvaardigheden. Verkenning mogelijkheden inpassing/verankering in de verschillende opleidingen.	Rapport en infographic inventarisatie scholing en opleiding in samen beslissen
	Online toegankelijk actueel overzicht (geaccrediteerde) (post-)initiële scholing in de competenties samen beslissen, passend bij de competentiesets	Online overzicht met opleidingsmaterialen op het gebied van samen beslissen met zoekfilters voor onder andere doelgroep, setting, type materiaal en accreditatie
<u>Werkgroep 3</u> Gezamenlijk ontwikkelen van (online) leerinhoud	Opleidingstraject(-en) gericht op de ontwikkeling van benodigde competenties voor samen beslissen voor de verschillende doelgroepen geschikt voor initiële scholing en post-initiële scholing, incl. aandacht voor herkennen/omgaan met beperkte gezondheidsvaardigheden.	<ul style="list-style-type: none"> - E-learnings De Kern van Samen Beslissen: 5 e-learning-modules, inclusief een module over bijzondere doelgroepen (beperkte gezondheidsvaardigheden) - Gebruikershandleiding - Handleiding Zorgprofessionals opleiden in Samen Beslissen - Teaser e-learning
<u>Werkgroep 4</u> Verankeren Samen Beslissen in de opleidingen	Geneeskunde	<ul style="list-style-type: none"> - Samen beslissen was al als competentie opgenomen in het raamplan geneeskunde. Dit is gecontroleerd aan de hand van de ontwikkelde competentieset. - E-learning Samen beslissen voor coassistenten - Zakkaartje voor coassistenten
	Medisch Specialistische Vervolgopleidingen en post-initiële scholing	<ul style="list-style-type: none"> - Competenties voor samen beslissen waren/zijn in veel gevallen onderdeel van de landelijke opleidingsplannen. Ze zijn onder de aandacht gebracht bij Wetenschappelijke verenigingen van specialismen. - Landelijk aanbod van verschillende soorten sessies/trainingen voor medisch specialisten, opleiders en aios (masterclass, upgrade training, inspiratiesessie – zie bijlage 2) - Vier ambassadeurs samen beslissen ingesteld
	Verpleegkundige (vervolg-) opleidingen en post-initiële scholing	<ul style="list-style-type: none"> - Samen beslissen is in het curriculum opgenomen bij de opleiding tot verpleegkundig specialist

Hoofdactiviteit	Deelactiviteit	Resultaat
		<ul style="list-style-type: none"> - Samen beslissen wordt onderdeel van het opleidingsprofiel (BN2030) voor de hbo-verpleegkunde - Samen beslissen is verwerkt in de landelijk vastgestelde curricula voor de basisopleiding verpleegkunde mbo (2020) - Kenniscip Samen beslissen voor verpleegkundige beroepsgroepen - Poster Samen beslissen - Landelijk aanbod van Masterclasses Samen beslissen (zie bijlage 2)
Werkgroep 5 Onderzoek Samen beslissen		Onderzoeksrapport Samen Beslissen aan bed
Ontwikkeling advies implementatieplan/borging na 2023		Adviesrapport voor Vervolgprogramma Uitkomstgerichte Zorg Flyer overzicht aanbod producten Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

2.2 Ontwikkelde opleidingsmaterialen en onderzoeksresultaten

Tabel 2 geeft een overzicht van de producten die zijn ontwikkeld binnen het project Scholing & Opleiding met korte toelichting. Per product is de naam/titel weergegeven, de locatie waar het online te vinden is, de doelgroep, vorm en doel. Dit totaaloverzicht is – in opgemaakte vorm – ook te vinden op [Platform](#) Uitkomstgerichte Zorg en in [bijlage 2](#).

Tabel 2 – Ontwikkelde producten Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

Wat	Waar	Voor wie	Vorm	Doel
4-stappen-model samen beslissen	Uitkomstgerichte Zorg Stappenmodellen proces Samen Beslissen Samen Beslissen	Zorgprofessionals en opleiders	Infographic	Beschrijft de vier stappen in het proces van samen beslissen (1. Keuze, 2. Opties, 3. Voorkeur, 4. Beslissing).
Competentiesets samen beslissen	Platform Uitkomstgerichte Zorg - Rapportage Competentiesets - Medisch specialist: Competentieset medisch specialist - Verpleegkundig specialist: Competentieset verpleegkundig specialist - Verpleegkundige: Competentieset verpleegkundige	Zorgprofessionals en opleiders	Document	Geeft de competenties weer die zorgprofessionals moeten ontwikkelen voor optimaal samen beslissen.
E-learning De Kern van Samen Beslissen 5 e-learning-modules	Platform Uitkomstgerichte Zorg e-learnings Ook de losse video's zijn te gebruiken.	Zorgprofessionals en opleiders	E-learning met 5 onafhankelijk te volgen modules verdeeld in microlearnings met een doorlooptijd van max 15 minuten. 2 modules volgen de route van de patiënt	Geeft inzicht in de kern van samen beslissen. De focus ligt op het proces van samen beslissen aan de hand van realistische gespreksopnames en reflectievragen: 'wat is samen beslissen nu écht?' en 'wat betekent het voor jou als

Wat	Waar	Voor wie	Vorm	Doel
<p>ABAN Punten verkrijgbaar per module</p> <p>6 ABAN accreditatiepunten in totaal</p> <p>5 PE punten voor V&V beroepen</p>	<p>Ook te volgen in de digitale leeromgeving van de Federatie Medisch Specialisten.</p>		<p>vanaf het bezoek aan de huisarts, via behandeling in het ziekenhuis tot ontslag naar huis.</p> <p>3 verdiepingsmodules: de rol van de verpleegkundige, interprofessioneel samenwerken en bijzondere doelgroepen.</p>	<p>zorgprofessional in je dagelijkse werkzaamheden?' Met een focus op interprofessioneel opleiden in samen beslissen.</p>
<p>Gebruikershandleiding bij de e-learnings</p>	<p>Platform Uitkomstgerichte Zorg Gebruikershandleiding</p>	<p>Zorgprofessionals en opleiders</p>	<p>Handleiding/document</p>	<p>Informeert over de samenstelling, inhoud, inzet en navigatie van het e-learning-pakket.</p>
<p>Handleiding Zorgprofessionals opleiden in Samen Beslissen</p>	<p>Platform Uitkomstgerichte Zorg Handleiding</p>	<p>Opleiders</p>	<p>Handleiding/naslagwerk/document</p>	<p>Ondersteunt opleiders bij het opleiden van zorgprofessionals in samen beslissen. Biedt mogelijkheid tot aanleren en versterken van verschillende opleidings- en begeleidingsvaardigheden.</p>
<p>Overzicht Opleidingsmaterialen op het gebied van samen beslissen</p>	<p>Platform Uitkomstgerichte Zorg Opleidingsmateriaal</p>	<p>Zorgprofessionals en opleiders</p>	<p>Online overzicht/website</p>	<p>Opleidings- en (na)scholingsaanbod voor samen beslissen ondergebracht in één omgeving. Zoeken is mogelijk op onder andere doelgroep, setting, type materiaal en accreditatie.</p>
<p>Zakkaartje samen beslissen voor coassistenten</p>	<p>Platform Uitkomstgerichte Zorg / NFU Zakkaartje</p>	<p>Coassistenten en opleiders</p>	<p>Zakkaartje</p>	<p>Biedt extra ondersteuning voor coassistenten om samen beslissen in de praktijk toe te passen.</p>
<p>E-learning samen beslissen voor coassistenten</p>	<p>Platform Uitkomstgerichte Zorg / NFU E-learning Samen beslissen voor coassistenten</p>	<p>Coassistenten en opleiders</p>	<p>E-learning</p>	<p>Geeft inzicht in de kern van samen beslissen. De focus ligt op het proces van samen beslissen aan de hand van realistische gespreksopnames en reflectievragen: 'wat is samen beslissen nu écht?' en 'wat betekent het voor jou als coassistent in je dagelijkse werkzaamheden?'</p>
<p>Verpleegkundige informatie-film/kennisclip</p>	<p>Platform Uitkomstgerichte Zorg Kennisclip Samen beslissen - YouTube</p>	<p>Verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten</p>	<p>Video</p>	<p>Geeft inzicht in wat samen beslissen inhoudt en hoe je dit nog bewuster kunt inzetten in de praktijk of verder ontwikkelen.</p>
<p>Poster Samen Beslissen Verpleegkunde</p>	<p>Platform Uitkomstgerichte Zorg Poster Samen Beslissen voor verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten Samen beslissen V&VN (venvn.nl)</p>	<p>Verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten</p>	<p>Poster in A1 en A3-formaat</p>	<p>Geeft het belang van samen beslissen voor de verpleegkundige beroepsgroep aan, de taak van de verpleegkundige wordt verduidelijkt en stappen van samen beslissen zijn afgebeeld. Dit in samenhang met de e-learning en de kennisclip.</p>

Wat	Waar	Voor wie	Vorm	Doel
Kadernotitie Samen Beslissen voor verpleegkundigen	V&VN Kadernotitie-samen-beslissen	Verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten	Kadernotitie/document	Informeert opleiders in het verpleegkundig domein (werkveld en schoolse omgeving) over de wijze waarop samen beslissen kan worden geïntegreerd in het initieel onderwijs en in vervolgopleidingen (mbo, hbo en wo) en hoe het samenhangt met de andere essentiële ontwikkelingen en concepten in het verpleegkundig beroep.
Rapport Inventarisatie scholing en opleiding in samen beslissen - Nivel en Regioplan	Platform Uitkomstgerichte Zorg Inventarisatie scholing en opleiding in samen beslissen	Zorgprofessionals en opleiders	Rapport	Geeft inzicht in de stand van zaken rondom scholing en opleiding in samen beslissen in Nederland (2021).
Infographic Inventarisatie scholing en opleiding in samen beslissen	Platform Uitkomstgerichte Zorg Documenten Kennisplatform Uitkomstgerichte Zorg	Zorgprofessionals en opleiders	Infographic	Geeft inzicht in de stand van zaken rondom scholing en opleiding in samen beslissen in Nederland (2021). Korte samenvatting van het rapport inventarisatie.
Onderzoeksrapport Samen beslissen aan bed	Onderzoeksrapport Samen Beslissen aan bed	Zorgprofessionals en opleiders	Onderzoeksrapport	Exploratief kwalitatief onderzoek (uitgevoerd op klinische afdelingen van 3 verschillende ziekenhuizen) dat inzicht geeft in de bekendheid van samen beslissen, de mate van interprofessioneel samen beslissen en de factoren die het uitvoeren ervan beïnvloeden. Plus aanbevelingen voor onder andere scholing en opleiding.
Lied en dans Samen Beslissen	Ter inspiratie: Samen Beslissen op muziek	Zorgprofessionals en opleiders	Video met lied en dans	Korte video met daarin een lied dat de stappen van samen beslissen uitlegt, ondersteund door een dans. Inzetbaar om deelnemers te enthousiasmeren.

Zowel door de Federatie Medisch Specialisten als de V&VN zijn additionele producten ontwikkeld en resultaten behaald; deels als onderdeel van eigen interne projecten (waaronder Opleiden 2025) en in samenhang met en aanvullend op bovenstaande producten van UZ Scholing & Opleiding in Samen Beslissen. Deze zijn te vinden in de tabel in [bijlage 2](#).

2.3 Resultaten: eerste bevindingen met gebruik van de producten

Hoewel sprake is van een korte tijdsperiode na het uitkomen/ de livegang van de verschillende producten, kunnen al een aantal concrete resultaten worden benoemd, voor zover deze bekend zijn (status eind Q3 2023).

E-learning De kern van Samen Beslissen

- Ruim 3000 keer bekeken via Platform Uitkomstgerichte Zorg
 - o De route van de patiënt 1: 1347 gebruikers / 1664 sessies.
 - o De route van de patiënt 2: 345 gebruikers / 411 sessies.
 - o Verdiepingsmodule -Interprofessionele samenwerking: 252 gebruikers / 293 sessies
 - o Verdiepingsmodule - Bijzondere doelgroepen: 205 gebruikers / 265 sessies
 - o Verdiepingsmodule: De rol van de verpleegkundige: 473 gebruikers / 564 sessies
- Ruim 800 inschrijvingen van medisch specialisten en aios via de digitale leeromgeving van de Federatie Medisch Specialisten

Online opleidingsoverzicht samen beslissen

- Ruim 30 opleidingen/opleidingsmaterialen zijn opgenomen in het overzicht
- Sinds de livegang (Q4 2022) staat deze pagina op de vierde plaats van de meest bezochte pagina's op platformuitkomstgerichtezorg.nl
- De pagina is ruim 2000 keer bezocht in de periode Q4 2022 t/m Q3 2023

Handleiding voor docenten

- Gebruikt door Santeon bij trainingen samen beslissen voor zorgprofessionals en opleiders

Masterclass Opleiden in Samen Beslissen (voor opleiders/medisch specialisten)

- Uitgevoerd bij NoordWest Ziekenhuisgroep (2023)
- Uitgevoerd via open inschrijving bij de Federatie Medisch Specialisten (2022)
- Aangevraagd voor 2 ziekenhuizen in Q4 2023

Inspiratiesessie Samen Beslissen

- Meer dan 5 aanvragen van ziekenhuizen voor Q3/4 2023

Inspiratiesessie + consulten samen beslissen opnemen

- 1 aanvraag groot perifeer ziekenhuis (40-80 deelnemers)

Inspiratiesessie + workshop samen beslissen

- 3 aanvragen van ziekenhuizen (2023/2024)

Zakkaartjes voor coassistenten

- Afgeleverd bij alle Geneeskundefaculteiten voor gebruik in onderwijs – voor komende 3 jaar

Kennisclip verpleegkundige beroepen

- Ruim 350 keer bekeken op YouTube

Masterclasses verpleegkundige beroepen

- 5 masterclasses zijn uitgevoerd of staan gepland voor Q4 2023: 50 tot 100 bezoekers per masterclass
- Locaties: UMCG (Groningen), Hogeschool Rotterdam, mbo-opleiding ROC Landstede (Zwolle), Hogeschool Avans (Breda), Noordwest Ziekenhuisgroep (Alkmaar).
- Aangevraagd door meerdere ziekenhuizen voor 2024

2.4 Publiciteit en draagvlakverwerving

Implementatie en communicatie heeft plaatsgevonden vooraf, tijdens en na oplevering van de verschillende producten. Vooraf door het gezamenlijk opstellen van het plan van aanpak door de projectleden. In de ontwikkelfase is ruimschoots de gelegenheid gegeven aan de werkvloer en opleiders en experts om mee te denken en via verschillende feedbackrondes te reageren op het proces en de content van de verschillende producten (zie [bijlage 5](#) voor een overzicht van de stuur-, project- en werkgroepleden). Om de producten vervolgens verder onder de aandacht te brengen en het gebruik ervan te stimuleren, zijn de volgende activiteiten ondernomen:

Nieuwsberichten

Bij de livegang van de producten is via Platform Uitkomstgerichte Zorg een nieuws- en LinkedInbericht gedeeld. Vervolgens werd dit door de 3 partijen verder verspreid onder de eigen achterbannen en zijn relevante stakeholders rechtstreeks geïnformeerd.

Daarnaast is de informatie door verschillende organisaties en (online) magazines (NVZ, STZ, Santeon, MBO Raad, Medisch Contact, Qruux) opgenomen in nieuwsbrieven of verspreid via andere middelen.

Presentaties

Bij verschillende bijeenkomsten en in verschillende gremia zijn presentaties en workshops gegeven over (de toepassing van) de producten. Enkele voorbeelden: UZ-communicatiewerkgroep (april 2022), Zoek het uit-Festival/Vilans (september 2022), UZ-Meet & Learn sessies (oktober en november 2022), UZ-werkgroep Leren van Elkaar (oktober 2022), presentatie Bachelor Nursing 2030 (november 2022), MMV-congres (december 2022), Conferentie Uitkomstgerichte Zorg (december 2022), netwerkdag VAR's (maart 2023), V&VN Opleiders (april 2023), ROC Landstede (mei 2023) en NVMO-congres (mei 2023).

Daarnaast zijn ook trainingen op de verschillende werkvloeren verzorgd, zoals de training voor regieverpleegkundigen in het Diakonessenhuis Utrecht (september 2022), workshop samen beslissen voor opleiders en assistenten van Noordwest Ziekenhuis (oktober 2022), training en voorlichting voor de Bedrijfstakgroep Zorg & Welzijn MBO Raad (december 2022) en de training voor opleiders verpleegkundige vervolgoopleidingen van Amsterdam UMC (januari 2023).

Landelijke werkbijeenkomst

Op 29 juni 2023 werd de bijeenkomst 'Samen beslissen – zo doe je dat!' georganiseerd. In totaal hebben ruim 100 zorgprofessionals, opleiders en adviseurs hieraan deelgenomen. Diverse inhoudelijke workshops zijn gehouden, waaronder 'zorgprofessionals opleiden in samen beslissen, hoe pak je dat aan', 'routekaart samen beslissen' en 'samen beslissen past de verpleegkundige beroepsgroep als een maatpak'. Ook zijn de ontwikkelde opleidingsmaterialen en de uitkomsten van het onderzoek 'Samen beslissen aan bed' gepresenteerd.

Interviews met stakeholders

In totaal zijn vertegenwoordigers van 12 verschillende organisaties geïnterviewd. Het doel hiervan was enerzijds de Scholing & Opleiding in Samen Beslissen-producten onder de aandacht te brengen en anderzijds om inzicht te krijgen in de bekendheid van de producten, belemmeringen, kansen en aanbevelingen rondom de implementatie van (scholing en opleiding in) samen beslissen.

1. Pim den Boon – student Geneeskunde – voorzitter De Geneeskundestudent
2. Anu ter Haar – aios Kindergeneeskunde – oud-secretaris De Jonge Specialist
3. Suzanne Geerlings – internist – voorzitter COC – Amsterdam UMC – lid CMV (College Medische Vervolgopleidingen - NFU)

4. Tineke Holwerda – verpleegkundig adviseur – lid SBB marktsegment zorg en welzijn namens NVZ (Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven)
5. Yvonne Schoon – klinisch geriater – Radboudumc – voorzitter werkgroep Samen Beslissen Federatie Medisch Specialisten
6. Lisan Schrevel – coördinator masteropleiding Geneeskunde – Amsterdam UMC locatie VUmc – lid OCG (Opleidingscommissie Geneeskunde - NFU)
7. Dominique Sprengers – adviseur patiëntenbelang – Patiëntenfederatie Nederland
8. Nelly van Uden – programmamanager – Santeon
9. Cynthia Vermeulen – secretaris kaderontwikkeling – College Zorgopleidingen (CZO)
10. LOOV/ Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde
 - Claudia Bronner – teamcoördinator, docent verpleegkunde – Hogeschool van Amsterdam – bestuurslid LOOV
 - Harold Nas – academiemanager – Hogeschool van Arnhem en Nijmegen – bestuurslid LOOV
11. Opleidingen tot verpleegkundig specialist:
 - Lucyl Verhoeven – verpleegkundig specialist – Jeroen Bosch Ziekenhuis – vicevoorzitter van het College Specialismen Verpleegkunde – V&VN
 - Loes van Dusseldorp – onderzoekskoördinator Atlant en onderzoeker Radboudumc
 - Jeroen Peters – programmadirecteur Master Advanced Nursing Practice
 - Arnout Uitewaal – secretaris College Specialismen Verpleegkunde – V&VN
12. MBO Raad en SBB:
 - Marianne Gardien - beleidsadviseur bedrijfstakgroep Zorg, Welzijn & Sport
 - Astrid Schat - adviseur onderwijs en innovatie MBO Utrecht

Daarnaast hebben Gudule Boland en Majorie de Been van [Pharos](#) schriftelijk een aantal vragen beantwoord. Deze input is ook meegenomen in dit document.

De inzichten uit de interviews, van de stuur-, project en werkgroepleden Scholing & Opleiding in Samen Beslissen, gecombineerd met aanbevelingen uit het onderzoek ‘Samen beslissen aan bed’ en tips verkregen bij de landelijke werkbijeenkomst zijn weergegeven en verwerkt in hoofdstukken drie (Inzichten) en vier (Adviezen).

3. Inzichten in de stand van zaken in scholing en opleiding in samen beslissen

Het is van belang dat de ‘beweging naar meer samen beslissen’ en daarmee de implementatie van de beschikbare producten en inzichten in scholing en opleiding ook na dit project voortgaat. Om dit te bewerkstelligen, zijn 17 afgevaardigden van 12 partijen die gezien kunnen worden als richtinggevend in de implementatie van samen beslissen in scholing en opleiding geïnterviewd (zie p. 14). Deze stakeholders zijn bevraagd op hun bekendheid met de producten en hun visie op belemmeringen, kansen en aanbevelingen rondom de implementatie van scholing en opleiding in samen beslissen. In dit hoofdstuk geven we het perspectief weer op de implementatie van scholing en opleiding in samen beslissen van de stakeholders die hiermee aan de slag zijn en gaan de komende jaren.

Omdat scholing en opleiding altijd als doel heeft om bepaald gedrag in de praktijk te bevorderen en scholing en praktijk daarmee onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden, worden in dit rapport – waar relevant – ook de inzichten en adviezen rondom de implementatie en uitoefening van samen beslissen beschreven.

3.1 Kijk op huidige stand van zaken (scholing en opleiding in) samen beslissen

De afgelopen jaren zien de stakeholders dat een duidelijke beweging op gang is gebracht richting (meer) samen beslissen. Het besef dringt steeds meer door dat samen beslissen een belangrijke basis vormt voor de transformatie die de zorg moet ondergaan richting [passende zorg](#). Dit uit zich onder andere in landelijke en lokale campagnes en een toenemende bekendheid van de term. Binnen het onderwijs komt het tot uiting in het feit dat samen beslissen inmiddels vaak is opgenomen in opleidingsplannen, in een toenemend aantal opleidingsmaterialen en in de installatie van lectoren en hoogleraren op het gebied van samen beslissen. De ‘basis’ voor samen beslissen wordt hiermee steeds ‘steviger’. Mede door het project Scholing & Opleiding in Samen Beslissen zien stakeholders dat de aandacht voor samen beslissen zowel in het werkveld als bij de (initiële en vervolg) opleidingen is versterkt. De mate van implementatie en borging wisselt echter nog sterk, ook op het vlak van scholing en opleiding. Deze verschillen komen zowel tot uiting tussen als binnen ziekenhuizen en onderwijsinstellingen. Zoals bij alle nieuwe ontwikkelingen zijn ook hier ‘koplopers’ en ‘achterblijvers’ te onderscheiden.

Ziekenhuizen

In ziekenhuizen is (de term) samen beslissen bekend en wordt het belang in toenemende mate onderkend. De uitdaging zit hier vooral in het implementeren, wat ook geldt voor de opleidingen binnen de ziekenhuizen. Omdat er veel actuele thema’s spelen in ziekenhuizen, waaronder personeelstekorten en kostenbesparingen, is de ervaring dat samen beslissen niet altijd voldoende aandacht en prioriteit krijgt.

“Samen beslissen wordt in het dagelijks werk (Amsterdam UMC) wel vaak benoemd onder andere bij overdracht en grote visites, waardoor het lijkt of het in de praktijk is geïmplementeerd. In werkelijkheid is dat nog niet zo (onbewust onbekwaam). Materialen worden nagenoeg niet gebruikt. Ook is samen beslissen nog niet in het DOO (Discipline Overstijgend Onderwijs) opgenomen.”

Suzanne Geerlings – internist – voorzitter COC – Amsterdam UMC

Santeon kan gezien worden als een van de koplopers. Via het experiment uitkomstindicatoren konden de zeven Santeon-ziekenhuizen gedurende vier jaar ervaring opdoen met het gebruik van zorguitkomsten voor samen beslissen. Daarbij is voortgebouwd op het programma waardegedreven zorg. Het programma heeft een benchmarkinstek met 'werken aan leren en verbeteren' op basis van de data. Samen met de academies en experts op het gebied van samen beslissen heeft Santeon een eigen scholingsprogramma gemaakt, waaronder een e-learning gericht op uitkomstinformatie voor samen beslissen. Bij (een deel van) de Santeon ziekenhuizen is samen beslissen onderdeel van de jaargesprekken, volgen nieuwe medewerkers verplicht een cursus op het gebied van samen beslissen en/of moeten zorgverleners voor dit onderwerp met enige regelmaat accreditatiepunten halen.

“We hebben echt een cultuurverandering doorgemaakt de afgelopen jaren”

Nelly van Uden – programmamanager - Santeon

Onderwijs

Binnen de **geneeskundeopleiding** zijn samen beslissen en de bijbehorende competenties opgenomen in het [Raamplan Artsopleiding](#). De afgelopen jaren wordt meer aandacht aan samen beslissen gegeven in het onderwijs. Dit gebeurt onder andere via gesprekstrainingen en 'leren op de werkvloer'. Bij dat laatste is het onderwerp samen beslissen impliciet ingebed in wat de coassistent meekrijgt van de medisch specialist of de extramurale arts tijdens het zien van patiënten. Ook is er een voorbereidend programma voor grote coschappen waar onder andere gebruik wordt gemaakt van ervaringsdeskundigen. Hierbij wordt niet expliciet ingezoomd op samen beslissen, maar kan de student wel vragen stellen en het patiëntperspectief bekijken. Het echte 'doen' vindt plaats op de werkvloer.

Ondanks de toegenomen aandacht voor samen beslissen, ervaren de geneeskundestudenten dit zelf nog als 'mager'. Met name de duiding – die nodig is om een goede vertaalslag te kunnen maken (wat is samen beslissen écht/wat betekent het in de praktijk) – wordt gemist. Er wordt veelal opgeleid vanuit de klinische blik. De context van de patiënt en het laten meewegen van de stem van de patiënt ontbreken vaak nog.

“Studenten leren nog vanuit het kader: patiënt heeft een klacht, wij als dokter leren hoe we komen tot een diagnose en behandeling die bij de klacht past. Maar we worden niet getraind om SAMEN met de patiënt te komen tot een behandelplan. Dan raak je aan een cultuurverandering.”

Pim den Boon – student Geneeskunde – voorzitter De Geneeskundestudent

Binnen de **medisch specialistische vervolgoopleidingen** zijn de competenties voor samen beslissen in veel gevallen onderdeel van de landelijke opleidingsplannen. Samen beslissen wordt soms expliciet benoemd en soms ook niet. Evenals geneeskundestudenten vinden aios dat er meer aandacht voor samen beslissing in de opleiding kan zijn.

Bij de opleiding tot **verpleegkundig specialist** is samen beslissen in het curriculum opgenomen. In het basiscurriculum van de verpleegkundige opleiding (hbo) is samen beslissen opgenomen en de opleiding tot verpleegkundig specialist bouwt verder op de kennis die hierbij is opgedaan. Binnen de opgestelde [competentieset](#) voor verpleegkundig specialisten wordt de coachende rol, die wel beschreven staat voor medici, gemist. Verzoek van de verpleegkundige opleiders is om deze coachende rol eveneens voor de verpleegkundige beroepen te beschrijven. Vervolggesprekken over die afstemming volgen.

In de landelijk vastgestelde curricula voor de **basisopleiding verpleegkunde mbo en hbo**, is samen beslissen verwerkt. In het toekomstige curriculum [Bachelor Nursing 2030](#) (hbo) staat het ook vermeld. In de praktijk komt het met name terug in het communicatieonderwijs of is het anderszins in het onderwijs verweven. De manier waarop verschilt per hogeschool. Bij sommige is er een module Shared Decision Making en bij andere wordt verwezen naar de [3 goede vragen](#). Afhankelijk van de context worden er verschillende stappenmodellen voor samen beslissen ingezet. Een enkele hogeschool werkt reeds met de materialen die zijn ontwikkeld in het UZ-project Scholing & Opleiding in Samen Beslissen.

De SBB (Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven) geeft aan dat samen beslissen onderdeel is van kwalificaties voor verpleegkundigen en verzorgenden en is opgenomen in de kwalificatiedossiers. In het jaarlijks Trendonderzoek van SBB, gericht op het informeren van mbo-opleidingen en werkveld over actuele ontwikkelingen is samen beslissen expliciet opgenomen.

Voor de **verpleegkundige vervolgopleidingen** loopt sinds enkele jaren de ontwikkeling van het vertalen van de opleidingsprofielen naar EPA's (entrustable professional activities). Dit biedt de mogelijkheid om samen beslissen te integreren. Het College Zorgopleidingen (CZO) geeft aan dat deze aanpassing nog niet altijd leidt tot voldoende toepassing in het werkveld. Doordat samen beslissen op de werkvloer per zorgorganisatie nog sterk verschilt is het lastig voor het CZO om haar toezichhoudende rol op deze competenties goed toe te passen.

3.2 Bekendheid met opleidingsproducten

Een deel van de geïnterviewde stakeholders is bekend met de materialen die ontwikkeld zijn binnen het project Scholing & Opleiding in Samen Beslissen. Als men er bekend mee is komt dit veelal doordat men zelf (of een collega) deelnam aan een werkgroep in het project of gerelateerd aan het project. Een aantal anderen kent de producten via de projectcommunicatie. Degenen die er al bekend mee waren, zijn positief over (de toepasbaarheid van) de opgeleverde producten. Aangegeven wordt dat – voor een goede implementatie – een bredere bekendheid noodzakelijk is.

“Het is duidelijk wat het aanbod is en het is praktisch toepasbaar.”

Tineke Holwerda – verpleegkundig adviseur en lid marktsegment zorg en welzijn namens NVZ

“De basismaterialen voor scholing en opleiding in samen beslissen die er nu liggen kunnen goed gebruikt worden bij het implementeren van uitkomstgerichte zorg.”

Dominique Sprengers – adviseur patiëntenbelang – Patiëntenfederatie

Degenen die er nog niet bekend mee zijn, zijn nieuwsgierig naar de materialen. Als men kennismaakt met de materialen, omschrijft men deze vervolgens als gebruiksvriendelijk, professioneel en intuïtief aanvoelend.

De meeste hogescholen zijn er nog niet mee bekend, maar er wel benieuwd naar. Zij geven als belangrijk aandachtspunt mee dat er binnen de hbo-v breed wordt opgeleid voor diverse zorgsectoren en niet alleen gericht op ziekenhuizen, waar de materialen zich wel op focussen.

“Ik zie dit nu voor het eerst maar ben erg blij met de inhoud en heb dit gelijk opgenomen in het brondocument voor nieuw te ontwikkelen onderwijs.”
Docent Hogeschool – Windesheim Verpleegkunde Deeltijd

3.3 Belemmeringen voor (scholing en opleiding in) samen beslissen

De meest genoemde belemmeringen kunnen opgedeeld worden in vijf overkoepelende onderwerpen. Dit betreft tekorten aan:

1. Financiën
2. Tijd
3. Kennis, vaardigheden en houding van zorgprofessionals
4. Kennis en vaardigheden van patiënten
5. Draagvlak

Het wegnemen/oplossen van deze belemmeringen door het creëren van goede randvoorwaarden is essentieel voor het doen slagen van scholing en opleiding in en implementatie van samen beslissen.

3.3.1 Tekort aan financiën

Een goede implementatie van samen beslissen in de zorg vereist financiering. Een tekort aan financiën wordt door veel stakeholders zowel genoemd als belemmering voor training/opleiding als voor de implementatie van samen beslissen.

Het bevorderen van samen beslissen vereist training en opleiding voor zowel zorgverleners als patiënten. Dit kost tijd en geld. Als er onvoldoende financiële middelen zijn, kunnen zorginstellingen moeite hebben om deze trainingen te organiseren en ervoor te zorgen dat zorgverleners de nodige vaardigheden en kennis hebben om effectief samen te beslissen. Het College Zorgopleidingen (CZO) bevestigt dat er in huizen geld moet zijn om dit soort thema's goed op te nemen in de opleidingen. Opleiders moeten hier volgens hen soms veel moeite doen om deze gelden geormerkt in de instellingsbegroting vrij te maken. Ook hebben niet alle ziekenhuizen de expertise of tijd om subsidieaanvragen te doen op dit vlak.

Bij de implementatie van samen beslissen is het op dit moment nog onvoldoende duidelijk hoe inspanningen op het gebied van samen beslissen goed financieel gedekt kunnen worden. De discussie loopt of samen beslissen/ het goede gesprek een eigen betaaltitel moet krijgen (in plaats van de bestaande telcode zonder vergoeding) of dat er op instellingsniveau afspraken gemaakt moeten worden over inspanning voor samen beslissen in de contractering met zorgverzekeraars. Op dit moment is er geen bekostiging voor extra inzetten op samen beslissen, zeker niet waar dat leidt tot minder curatief behandelen. De onduidelijkheid over de bekostiging van inspanningen op het gebied van samen beslissen doen de implementatie in zorg en opleiding van samen beslissen geen goed.

“Conservatiever behandelen resulteert in minder financiële opbrengsten. Het rendement van het ziekenhuis kan hierdoor afnemen en in dat verlengde de mogelijkheden om te kunnen blijven investeren in de zorg.”

Nelly van Uden – programmamanager – Santeon

“De DBC-systematiek fungeert als ‘perverse’ prikkel. Een ingreep uitvoeren, levert meer op dan ‘niet-behandelen.’”

Suzanne Geerlings – internist – voorzitter COC – Amsterdam UMC

3.3.2 Tijdgebrek

De factor ‘tijd’ wordt zowel in de context van de opleidingen, bij de organisatie-brede implementatie als bij de daadwerkelijke uitoefening in de praktijk als belemmering gezien om samen beslissen goed toe te passen.

Het opleiden/bijhouden van zorgprofessionals in samen beslissen kost tijd, die men niet ‘over’ heeft en/of er niet voor vrij wil maken. Dit hangt ook samen met het geringe urgentiebesef (zie 3.3.3).

In de hoeveelheid van andere actuele thema’s wordt binnen ziekenhuizen en onderwijsinstellingen vaak onvoldoende tijd gemaakt voor een goede implementatie van samen beslissen. Daarnaast denken zorgverleners dat samen beslissen in de praktijk/in de spreekkamer meer tijd kost, wat een drempel vormt om structureel met samen beslissen aan de slag te gaan.

“De werkdruk is hoog en samen beslissen kost tijd. Dat maakt het voor de medisch specialist een stap om het te (gaan) doen. Tegelijkertijd is het van belang dat een supervisor ook nog tijd neemt voor de coassistent op dit vlak.”

Lisan Schrevel - coördinator masteropleiding geneeskunde – Amsterdam UMC locatie VUmc – lid NFU/OCG
(Onderwijscommissie Geneeskunde)

“Uitdaging is tijd – heb je tijd om te vragen wat de patiënt wil? Dit wordt vaak als excuus gebruikt, terwijl het vaak ook tijd oplevert, omdat het gesprek dan uiteindelijk veel makkelijker gaat. En dan krijgt de arts er meer plezier in.”

Pim den Boon – student Geneeskunde – voorzitter De Geneeskundestudent

In het kader van verwachtingenmanagement benadrukken veel stakeholders dat samen beslissen en het zien van de effecten ervan tijd en geduld nodig hebben.

“Samen beslissen is iets dat je onder de knie moet krijgen. Om effecten te kunnen zien is meer tijd en geduld nodig.”

Nelly van Uden – programmamanager – Santeon

3.3.3 Onvoldoende kennis, vaardigheden en houding van zorgprofessionals

Veel zorgprofessionals denken aan samen beslissen te doen. Echter hun vaardigheden blijken niet altijd toereikend voor [samen beslissen](#). Het blijkt dat zij zich daarvan niet bewust zijn. Zij hebben veelal een beperkt beeld van wat samen beslissen precies inhoudt, welke stappen het omvat (kennis) en welke vaardigheden nodig zijn om samen beslissen in de praktijk toe te passen. Er is sprake van ‘onbewust onbekwaam’ gedrag. Dit zorgt ervoor dat er geen behoefte wordt gevoeld om scholing te volgen in samen beslissen. Dit beeld wordt door veel stakeholders benoemd of herkend. Het wordt tevens bevestigd in onderzoeken, waaronder het recent uitgevoerde onderzoek van Ellen Driever ([Shared decision making in hospital care: what happens in practice](#)) en het onderzoek dat binnen het project is uitgevoerd: [Samen beslissen aan bed](#). Daarnaast ontbreekt soms (voldoende) inzicht in de voordelen van samen beslissen. Dit blijkt niet bevorderlijk voor het urgentiebesef om samen beslissen toe te passen en de bereidwilligheid om scholing op dit gebied te volgen.

Uit hetzelfde onderzoek Samen Beslissen aan bed blijkt dat met name de verpleegkundige beroepsgroepen nog onvoldoende bewust zijn van/kennis hebben van hun unieke en belangrijke rol(len) in het samen beslissen proces.

“Aan het bed van de patiënt wordt de rol van de verpleegkundige hierin onderschat, hiërarchie blijft een rol spelen.”

Anu ter Haar – aios Kindergeneeskunde – oud-secretaris De Jonge Specialist

“Veel gehoord: ‘we doen het toch al?’ De staande praktijk is moeizaam te activeren op samen beslissen: men is onbewust onbekwaam. Onder een deel van de zittende garde heerst weerstand ten opzichte van samen beslissen. Bereidwilligheid is een must.”

Yvonne Schoon - klinisch geriater – Radboudumc – voorzitter werkgroep Samen Beslissen Federatie Medisch Specialisten

“Verplegen is in essentie samen beslissen faciliteren. Samen met de patiënt, cliënt, bewoner zorgdoelen formuleren en besluiten hoe die doelen behaald worden. Het verpleegkundig proces is de basis voor samen beslissen. De afwezigheid daarvan in de huidige praktijk kan ervoor zorgen dat verpleegkundigen dit niet herkennen.”

Catharina van Oostveen – bestuurder – V&VN

3.3.4 Onvoldoende kennis en vaardigheden van patiënten

Voor een goed samen beslissen-gesprek zijn de zorgprofessional én de patiënt belangrijk. De grote meerderheid van de patiënten wil samen met de zorgprofessional tot keuzes komen (bron: [Onderzoek Samen Beslissen \(patientenfederatie.nl\)](https://www.onderzoek-samen-beslissen.nl)). Mensen moeten daartoe uitgenodigd en vaardig zijn en daar zijn hulpmiddelen, voorlichting, toegankelijke en begrijpelijke informatie voor nodig. Ondanks dat deze in toenemende mate beschikbaar zijn en aangeboden worden (denk aan keuzehulpen, ‘3 goede vragen’, begineengoesprek.nl, campagnes), leeft onder de stakeholders toch ook het idee dat patiënten nog onvoldoende ‘empowered’ zijn om goed samen te kunnen beslissen. Bij patiënten is er vaak nog weinig bewustzijn over ‘samen beslissen’. Zij weten niet dat ze wat te kiezen hebben of denken dat hun mening niet relevant is. In het onderzoek ‘[samen beslissen aan bed](#)’ wordt geconcludeerd dat patiënten zelden hebben gehoord van de term ‘samen beslissen’ en de betekenis ervan vaak niet kennen. Ook bij patiënten is sprake van onbewuste onbekwaamheid. Als gevolg hiervan bereiden ze zich niet voor op een zorgconsult, wat een belemmering kan zijn voor een goed samen beslissen gesprek, zeker voor mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden.

“Het gaat hier om een ingrijpende cultuurverandering die nog een paar jaar vergt. Met name de communicatie met mensen met een opleiding tot mbo-2 verdient nog veel extra aandacht.”

Majorie de Been en Gudule Boland – Pharos

3.3.5 Onvoldoende draagvlak

Draagvlak vanuit bestuurlijke lagen en een organisatie-brede visie op samen beslissen (inclusief het vrijmaken van middelen en mensen ervoor) zijn essentieel voor een succesvolle implementatie van samen beslissen, waar scholing en opleiding een onderdeel van vormt. Indien dit ontbreekt of onvoldoende aanwezig is, is de kans van slagen klein.

“We hebben directies nodig die zeggen dat het een verplicht onderdeel is”

Yvonne Schoon - klinisch geriater – Radboudumc – voorzitter werkgroep Samen Beslissen Federatie Medisch Specialisten

“Binnen Santeon past samen beslissen binnen de waardegedreven zorg ambitie. Hier worden daarom geen problemen ervaren rond draagvlak.”

Nelly van Uden – programmamanager – Santeon

3.3.6 Overige belemmeringen

Bovenstaande belemmeringen worden door meerdere stakeholders genoemd. Daarnaast kwamen de volgende belemmeringen rondom implementatie van en/of scholing en opleiding voor samen beslissen ook ter sprake, maar in mindere mate:

- Snelle wisseling van medewerkers
- Onvoldoende kennis/ vaardigheden rondom samen beslissen bij opleiders/docenten
- *Not invented here syndrome* - men wil graag zelf (opleiding)materialen ontwikkelen en geen bestaande gebruiken die niet door de eigen organisatie zijn ontwikkeld
- Onbekendheid met de (Scholing & Opleiding in Samen Beslissen) opleidingsmaterialen

3.4 Kansen voor (scholing en opleiding in) samen beslissen

Naast belemmeringen ziet men vooral ook veel mogelijkheden en kansen rondom scholing, opleiding en implementatie om samen beslissen als beweging verder te brengen. Veel hiervan is al in gang gezet en de verwachting is dat dit de komende jaren, mede dankzij landelijke ontwikkelingen zoals die volgend uit het Integraal Zorg Akkoord (IZA), verder zal door ontwikkelen. De volgende kansen worden genoemd:

1. Meer interprofessioneel (opleiden in) samen beslissen
2. Samen beslissen zien als basishouding in plaats van een op zichzelf staand thema
3. Blijvende aandacht creëren
4. Verbeteren van opleidingsmogelijkheden en randvoorwaarden

3.4.1 Meer interprofessioneel (opleiden in) samen beslissen

Verschillende stakeholders benadrukken het belang van interprofessioneel samen beslissen door medisch specialisten, verpleegkundig specialisten en verpleegkundigen samen. Dit geldt zowel bij opleiden in samen beslissen als bij de uitoefening ervan. Gezamenlijke afstemming en vanuit de eigen rol een bijdrage leveren, zorgt voor een betere besluitvorming met de patiënt. Hoewel velen nog zoekende zijn naar de juiste rolverdeling hierin, ziet men zeker kansen om dit verder te ontwikkelen.

“Graag samen met de verpleegkundigen en andere zorgprofessionals, want er zit vaak een groot gat tussen ons. Een goed voorbeeld is ATLS/BLS training (Advanced Trauma Life Support / Basic Life Support) wat vaak wel interprofessioneel is; trainen als team helpt in de samenwerking. En een team haalt het beste in elkaar naar boven.

Anu ter Haar – aios Kindergeneeskunde – oud-secretaris De Jonge Specialist

“De geneeskundestudent kijkt te weinig mee bij verpleegkundigen en andere paramedici. Samenwerking met andere zorgprofessionals is juist belangrijk en samen beslissen zou een mooi onderwerp kunnen zijn om de interprofessionaliteit in de opleiding ook als doel op zich neer te zetten. Het komt nu nauwelijks aan de orde tijdens coschappen.”

Pim den Boon – student Geneeskunde – voorzitter De Geneeskundestudent

“Het verpleegkundig perspectief moet worden meegenomen en het moet dus ook duidelijk zijn waarover verpleegkundigen, zorgvragers wel en niet kunnen besluiten.”

Claudia Bronner en Harold Nas - LOOV

“Als er sprake is van een goed samenwerkend multidisciplinair team voor een bepaalde aandoening, is dit bevorderlijk voor het bespreken van ‘hoe doen we het op het gebied van samen beslissen’. En dit helpt de patiënt vervolgens weer verder.”

Dominique Sprengers – adviseur patiëntenbelang – Patiëntenfederatie

3.4.2 Samen beslissen zien als basishouding in plaats van een op zichzelf staand thema

Als samen beslissen te veel als apart thema wordt gepresenteerd, zowel in opleidingen als in de praktijk, spreekt het zorgprofessionals minder/niet aan. Hierdoor voelt het alsof er ‘weer iets bijkomt’, terwijl het in feite gaat om de (nieuwe) basishouding en een van de onderdelen/instrumenten van passende zorg. Er ‘een beter verhaal van maken’ door het te koppelen aan actuele thema’s zoals advance care planning, uitkomstinformatie, zeggenschap en positieve gezondheid biedt volgens de stakeholders kansen voor een goede implementatie.

“Samen beslissen is niet ‘een apart thema’ - het is de rode draad! Het moet steeds en overal in alle reguliere besprekingen, onderwijsmomenten, et cetera terugkomen.”

Jacqueline de Graaf – opleidingsdirecteur Medisch Specialistische Vervolgopleidingen – Radboudumc – voorzitter stuurgroep Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

“Bij voorkeur wordt er gestuurd op samen beslissen als totaal. Koppel het met andere relevante thema's, zoals Advance Care Planning (ACP), positieve gezondheid (bijdrage aan maatschappij), leefstijl, palliatieve zorg, beperkte gezondheidsvaardigheden.”

Yvonne Schoon - klinisch geriater – Radboudumc – voorzitter werkgroep Samen Beslissen Federatie Medisch Specialisten

“Een integrale aanpak, dus ‘samen beslissen’ verweven in de opleiding is nodig. Natuurlijk zijn er ook voorafgaand bewustwording en een definiëring van het begrip nodig.”

Marianne Gardien - beleidsadviseur bedrijfstakgroep Zorg, Welzijn & Sport - MBO Raad”

3.4.3 Blijvende aandacht creëren

Stakeholders geven aan dat blijvende aandacht van belang is om het thema ‘levend’ te houden en te zorgen voor verdere implementatie, doorontwikkeling en borging. Tips die hierbij worden gegeven, zijn:

- a. Verplicht stellen van het volgen van een samen beslissen-opleiding, zowel als herhaalcursus als bij het in dienst komen voor nieuwe medewerkers.

“Net als bij ATLS/BLS (Advanced Trauma Life Support/ Basic Life Support) een verplichte herhaalcursus voor samen beslissen op vaardigheid.”

Yvonne Schoon - klinisch geriater – Radboudumc – voorzitter werkgroep Samen Beslissen Federatie Medisch Specialisten

- b. Inzetten van ambassadeurs en coaches – zowel voor opleiding als uitoefening van samen beslissen en zowel voor zorgprofessionals als patiënten.

“Zet een samen beslissen-loket op voor patiënten om ook hen te ondersteunen in het samen beslissen-proces. Keuzecoaches inzetten. Samen beslissen, hoe doe je dat als patiënt; voorbereiden consult in eigen regie; onderzoeken wat is belangrijk voor mij; hoe vertel ik de dokter wat voor mij belangrijk is.”

Astrid Coppens (keuzecoach samen beslissen) en Mirjam Garvelink (sr onderzoeker Value Based Healthcare) – St. Antonius Ziekenhuis (winnaar gouden tip landelijke werkbijeenkomst)

- c. Expliciteren van voordelen van samen beslissen en regelmatig benoemen van succesverhalen. Naast het onderkennen van belemmeringen en gepercipieerde nadelen is het belangrijk om de positieve kanten van samen beslissen te (blijven) benadrukken.

“Deel elke week bijvoorbeeld tijdens overdracht of grote visite met alle aanwezigen succesverhalen over samen beslissen, in maximaal 5 minuten, zodat het inpasbaar en haalbaar blijft om structureel te doen. Een succesverhaal is niet alleen de uitkomst vertellen, maar juist ook hoe je als zorgverlener daaraan hebt bijgedragen dat de patiënt tot een voor hem/haar passende keuze kwam.”

Noor Wolff – onderwijskundig adviseur medische opleidingen – Catharina Ziekenhuis (winnaar gouden tip landelijke werkbijeenkomst)

- d. Zorgen voor landelijke zichtbaarheid en aanpak. Naast lokale initiatieven is het belangrijk om gezamenlijk/landelijk op te trekken in het (meer) op de kaart zetten van samen beslissen. Zo kan het op de agenda's gezet worden bij onder andere toezichthouders, belangen- en beroepsverenigingen, die vervolgens vanuit hun rol samen beslissen verder kunnen brengen.

“Ik pleit voor een gezamenlijke, landelijke aanpak. Het College Medische Vervolgopleidingen kan vanuit haar rol ontwikkelingen in beweging zetten die gepresenteerd worden in de Raad Opleiding.”

Suzanne Geerlings – internist – voorzitter COC – Amsterdam UMC

“Het is belangrijk om alle stakeholders, waaronder CZO als toezichthouder op de specialistische zorgopleidingen, goed en blijvend te informeren over het vervolg van samen beslissen zodat, indien van toepassing, ontwikkelingen rondom dit thema opgenomen kunnen worden in de kaders voor CZO-opleidingen.”

Marieke de Kroon – adviseur Raad van Advies – College Zorgopleidingen

- e. Stimuleren van borging in de (dagelijkse) praktijk.

Zorg dat samen beslissen een duurzaam onderdeel van het werk wordt, bijvoorbeeld door het op te nemen in functioneringsgesprekken, terug te laten komen bij dagstarten/ ochtendoverdrachten en op te nemen in het EPD.

“Zorg voor implementatie van smart phrases in Epic (EPD) d.w.z. de 4 stappen van samen beslissen – eventueel met suggesties voor vragen erbij. Daarmee krijgt de aios/medisch specialist dagelijks reminders wat de 4 stappen van samen beslissen zijn. Vervolgens kunnen deze in de brief aan de patiënt/ huisarts et cetera gezet worden, waarbij het proces van samen beslissen direct is vastgelegd en transparant voor iedereen.”

Karin Zuiderhoek (ambtelijk secretaris COC en ReCOc) – UMCG (winnaar gouden tip landelijke werkbijeenkomst)

“Na de opleiding moet er aandacht blijven voor samen beslissen. Dit vanwege het krachtenveld van samenwerking in het opleiden. Het is belangrijk dat men in de dagelijkse praktijk kritisch blijft reflecteren op de eigen rol.”

Loes van Dusseldorp (onderzoeker), Lucyl Verhoeven, Jeroen Peters en Arnout Uitewaal – (Opleidingen tot) verpleegkundig specialist

3.4.4 Verbeteren van scholing en opleidingsmogelijkheden en randvoorwaarden

Naast bovenstaande kansen, werden ook nog de volgende – uiteenlopende – ideeën/kansen voor het verder optimaliseren van specifiek scholing en opleiding genoemd, zij het in iets mindere mate. Door samen beslissen in alle zorgopleidingen te verankeren en te zorgen voor goede randvoorwaarden, krijgt iedere generatie de juiste kennis en competenties aangereikt om samen beslissen goed toe te passen.

- Opnemen van samen beslissen in opleidingseisen, zodat hier bij visitaties op getoetst kan worden.
- Zorgen voor verdere inbedding van samen beslissen in de zorgopleidingen via EPA's (entrustable professional activities).
- Uitbreiden van de mogelijkheden voor toetsing en accreditatie.
- Vereenvoudigen van de accreditatieprocedure, door ABAN-accreditatie toe te kennen aan een product in plaats van aan de organisatie die het aanvraagt.
- Vergroten bewustwording bij praktijkopleiders van het belang van voorbeeldrollen bij samen beslissen.
- Zorgen voor docentprofessionalisering.
- Inzetten van een gevarieerd aanbod van leermethodes, inclusief reflectie en feedback-mogelijkheden.
- Gebruik maken van storytelling/ patiëntcasuïstiek bij het overbrengen van het belang van samen beslissen.
- Meer aanhaken van leerhuizen en academies bij het opleiden in samen beslissen.
- Delen van best practices rondom het opleiden in samen beslissen.
- Gezamenlijk opleiden – van studenten en aios tot supervisors.

“Belangrijk is dat er aandacht is dat niet alleen de aios de e-learning doet, maar dat de hele vakgroep geschoold wordt en bewust bezig is met samen beslissen. Het is leerzaam om gespreksvoering van meerdere kanten te zien en te beoordelen, bijvoorbeeld door spiegelpoli's waarin aios en supervisor om de beurt poli doen en van elkaar leren. Meer tijd in de spreekkamer samen doorbrengen kan goed helpen om samen beslissen te trainen.”

Anu ter Haar – aios Kindergeneeskunde – oud-secretaris De Jonge Specialist

“In het mbo wordt een groot (wettelijk vastgelegd) gedeelte van de opleiding uitgevoerd tijdens stages. Dit betekent iets voor de werkbegeleiding en de kennis en vaardigheden van degene die de mbo-student begeleidt als het gaat om trainen van vaardigheden op het gebied van samen beslissen. Dat wil ik expliciet benadrukken”.

Marianne Gardien - beleidsadviseur BTG Zorg, Welzijn & Sport - MBO Raad

4. Adviezen voor implementatie

Als stimulans om de 'beweging naar meer samen beslissen' en daarmee de implementatie van de beschikbare producten en inzichten ook na dit project voort te zetten, volgen in dit hoofdstuk adviezen en aanbevelingen. Deze aanbevelingen zijn bedoeld om mee te nemen in landelijke vervolgotrajecten of lokale initiatieven die samen beslissen verder inbedden in het kader van passende zorg.

De auteurs van dit advies hebben de vrijheid genomen om – naast de uitkomsten van de interviews – de ervaringen en inzichten uit de stuur-, project- en werkgroepen, resultaten en aanbevelingen uit onderzoeken (waaronder 'Samen beslissen aan bed') te integreren in dit advies.

Het vervolgprogramma Uitkomstgerichte Zorg, zoals weergegeven in het Integraal Zorgakkoord, richt zich op de verdere implementatie van uitkomstgerichte, passende zorg in de ziekenhuizen. Samen beslissen is hierin een belangrijk onderdeel. Samen beslissen 'leeft' als thema en wordt meer en meer omarmd, zowel bij het delen van uitkomstinformatie als op andere gebieden. De zorgvraag blijft groeien en het wordt dus steeds belangrijker dat zorg die wordt verleend er écht toe doet voor mensen. Samen beslissen vormt een belangrijke basis voor passende zorg. **Toch is er ook nog een lange weg van gedrags- en cultuurverandering te gaan, waarbij verschillende aspecten van belang zijn.**

Om goed samen te beslissen is het essentieel dat zorgverleners weten wat samen beslissen inhoudt en hoe ze dit kunnen toepassen. Daarnaast moeten ze bereid en overtuigd zijn om het te doen. Scholing en opleiding speelt hierbij een cruciale rol en is belangrijk voor het opschalen en de borging ervan.

Van belang hierbij is dat het thema is opgenomen in (initiële en post-initiële) opleidingsplannen van de verschillende professies. Op deze manier wordt samen beslissen een vast onderdeel van de opleidingen. Dit is nu grotendeels geregeld en/of gefaciliteerd, waarmee een van de doelen van het Scholing & Opleiding in Samen Beslissen project is behaald.

Daarnaast is een opleidingsaanbod nodig dat voorziet in de juiste scholing voor de verschillende zorgprofessionals, inclusief train-de-trainer-materialen. Ook dit doel is gehaald. Er ligt een breed aanbod dat vrij toegankelijk is (zie hoofdstuk 2 en bijlage 2). Nu is het aan het werkveld, zowel bij de initiële als de post-initiële opleidingen om dit op te pakken. Hierbij kunnen de volgende adviezen aan het vervolgprogramma meegegeven worden:

1. Zorg voor draagvlak bij bestuurlijke gremia
2. Bied een format aan voor een goed scholings- en opleidingsplan
3. Benadruk het belang van goede randvoorwaarden en continue verbetering voor effectieve scholing en opleiding en faciliteer dit waar mogelijk
4. Monitor regelmatig de stand van zaken m.b.t. samen beslissen in initieel- en vervolgonderwijs en stuur waar nodig bij
5. Leid ook patiënten (meer) op in samen beslissen
6. Stimuleer goede borging en blijvende aandacht
7. Zorg voor passende financiering
8. Investeer in goede relaties met stakeholders

4.1 Zorg voor draagvlak bij bestuurlijke gremia

Om samen beslissen en de scholing en opleiding hiervoor goed van de grond te krijgen en het een integraal onderdeel te laten worden **van de organisatiecultuur**, is draagvlak binnen bestuurlijke lagen essentieel. In de hoeveelheid actuele thema's moet een duidelijke keuze gemaakt worden voor de structurele implementatie van samen beslissen. Zaken die hieraan kunnen bijdragen zijn:

a. *Positioneer samen beslissen als onderdeel van Passende Zorg*

Grijp landelijke ontwikkelingen (zoals het IZA) aan om de urgentie onder de aandacht van directies en beleidsmakers te brengen. Benadruk dat samen beslissen een onderdeel is van passende zorg en niet een op zichzelf staand thema. Ook het koppelen van samen beslissen aan actuele thema's, zoals uitkomstinformatie, advance care planning of zeggenschap kan hieraan bijdragen.

b. *Benoem de voordelen van samen beslissen*

Zorg voor een goed begrip van samen beslissen en leg de link tussen samen beslissen en organisatorische doelen en waarden. Presenteer wetenschappelijk bewijs en onderzoeksresultaten die aantonen dat samen beslissen positieve uitkomsten oplevert, zoals betere therapietrouw, betere patiëntervaringen, minder zorgkosten en meer betrokkenheid (zie [bijlage 3](#) voor een overzicht van wetenschappelijk onderbouwde voordelen). Dit helpt om het belang van samen beslissen te onderbouwen en het vertrouwen in de benadering te vergroten.

c. *Neem barrières weg*

Een van de meest genoemde barrières voor het toepassen van samen beslissen in de praktijk is het idee/de overtuiging dat samen beslissen meer tijd kost. Uit onderzoek komt echter naar voren dat het meer toepassen van samen beslissen niet tot significant langere consulten leidt (Van Veenendaal, 2022: [Shared decision-making and the duration of medical consultations: A systematic review and meta-analysis](#)). Door het versterken van de autonomie bij patiënten en als team in kaart brengen van momenten op de afdeling die zich lenen voor het gedachtegoed van samen beslissen, kan de zorg waarschijnlijk efficiënter worden ingericht. Wel vergt het trainen van medewerkers aan het begin een tijdsinvestering, waarin de organisatie moet faciliteren, maar kan het uiteindelijk tijd besparen (bronnen: [Stroomversneller Tijdsinvestering Samen beslissen - NVZ](#), en onderzoek [Samen beslissen aan bed](#)).

d. *Benadruk het belang om de juiste voorwaarden te creëren*

Voor het neerzetten van een goede samen beslissen-cultuur, moeten ook op organisatorisch niveau zaken geregeld worden. Bijvoorbeeld het opnemen van samen beslissen in afdelingsvisies, klinische richtlijnen en zorgpaden, het inbedden in het kwaliteitsmanagement-systeem, het laten terugkomen in de planning en control-cyclus, het beschikbaar stellen van de juiste kennis en opleidingsmaterialen, keuzetools en het organiseren van de juiste financiering en beloning. Het zorgmanagement speelt een belangrijke rol bij het borgen en continu verbeteren van samen beslissen in de eigen ziekenhuisorganisatie. Het is van belang dat hier voldoende aandacht, tijd en geduld voor is.

4.2 Bied een format aan voor een goed scholings- en opleidingsplan

Het advies is om in het vervolgprogramma ziekenhuizen te stimuleren en te ondersteunen om een stappenplan voor scholing en opleiding te maken, goed afgestemd op de eigen context van het individuele ziekenhuis en waar het ziekenhuis staat in het proces van de uitkomstgerichte zorg-

implementatie. Laat in dit format voor het stappenplan de volgende onderdelen aan de orde te komen (mede gebaseerd op de [Routekaart samen beslissen van Santeon](#)):

a. *Inventariseer scholingsbehoefte en stel doelen vast*

Allereerst is het van belang dat in de ziekenhuizen wordt geïnventariseerd waar behoefte aan is op het gebied van scholing en opleiding rondom samen beslissen en het gebruik van uitkomstinformatie. Welke doelstellingen dienen bereikt te worden voor welke beroepsgroep (kennis, vaardigheden, houding) in welke settings. De opgestelde [competentiesets](#) voor samen beslissen kunnen helpen om de juiste leerdoelen te bepalen, zowel voor de poliklinische setting als de klinische ziekenhuissetting (bron: onderzoek [Samen beslissen aan bed](#)). Daarnaast is het aan te raden om (onderwijskundigen van) leerhuizen/academies hierbij te betrekken. Belangrijk om hierbij aandacht te schenken aan zowel zittende als nieuwe medewerkers.

b. *Creëer urgentiebesef*

Urgentiebesef bij zorgprofessionals is nodig. Zij moeten zelf ervaren dat scholing en opleiding noodzakelijk is. Via scholing en opleiding kan onbewust onbekwaam gedrag rondom samen beslissen omgezet worden – via bewust onbekwaam – naar uiteindelijk (on)bewust bekwaam gedrag. De methoden die worden ingezet moeten zorgprofessionals helpen inzicht te krijgen in waar ze staan en de eigen blinde vlekken op te sporen. Zelfscans, consultanalyses met persoonlijke feedback en rollenspellen kunnen dit bewustzijn creëren en verhogen. In het onderzoek [Samen beslissen aan bed](#) wordt daarnaast geadviseerd zorgprofessionals bewust te maken van de toegevoegde waarde van samen beslissen (zie [bijlage 3](#)) en verpleegkundigen zich bewust te laten worden van de verschillende rollen die zij kunnen vervullen bij samen beslissen.

c. *Kies passende scholing en opleiding*

Hierbij is het van belang om te onderzoeken welke opties het beste passen bij de dagelijkse praktijk. Vanuit het [project Scholing & Opleiding in Samen Beslissen](#) en ook [landelijk](#) zijn veel opleidingsmaterialen beschikbaar. Deze zijn te vinden op het Platform Uitkomstgerichte Zorg. Het is van belang dat het vervolgprogramma deze materialen breed onder de aandacht blijft brengen (en zorgt voor het aanvullen en up to date houden), ook met het doel om te voorkomen dat elk ziekenhuis (en onderwijsinstelling) eigen materialen gaat ontwikkelen. Zo worden ziekenhuizen zich bewust van de beschikbaarheid van deze opleidingsmaterialen, en kunnen deze makkelijk gevonden worden.

Bij het kiezen van de juiste scholing en opleiding is het – volgens onderzoek [Samen beslissen aan bed](#) – goed te realiseren dat samen beslissen meer omvat dan alleen theoretische kennis, waardoor theorielessen alleen niet toereikend zijn. Het is een dynamisch en interactief proces dat vraagt om een passende onderwijsmanier gericht op feedback en reflectie. In dit onderzoek worden verschillende adviezen gegeven hoe de scholing aangepakt kan worden, met name gericht op een klinische ziekenhuissetting.

d. *Evalueer of de doelen zijn gehaald*

Verzamel feedback van zorgverleners, opleidingen, studenten én patiënten om inzicht te krijgen in de effectiviteit van de scholing en opleiding. Zet instrumenten in om te toetsen of leerdoelen zijn gehaald. Bijvoorbeeld een (kennis-)toets of zelfscan op competenties. De uitkomsten bieden input voor vervolgstappen, inclusief her- en bijscholing.

4.3 Benadruk het belang van goede randvoorwaarden en continue verbetering voor effectieve scholing en opleiding en faciliteer dit waar mogelijk

Naast de punten die onderdeel uitmaken van bovenstaand beschreven format, zijn er andere aanbevelingen die bijdragen aan effectieve scholing en opleiding.

a. Zorg voor een goede positionering en beeldvorming rondom samen beslissen

- Laat zorgverleners zien wat de toegevoegde waarde van (meer) samen beslissen is in hun eigen situatie. Benoem de voordelen die op verschillende niveaus tot uiting komen.
- Benadruk dat samen beslissen behoort tot de basishouding van zorgprofessionals en dat het niet iets extra's is dat erbij komt.
- Maak bij het overbrengen van het belang van samen beslissen gebruik van storytelling/ patiëntcasuïstiek om zorgverleners te inspireren.
- Benoem bij scholing en opleiding in samen beslissen van zorgverleners dat samen beslissen in eerste instantie oefening en daarmee tijd vergt. Benadruk tevens dat het na deze aanlooperperiode geen extra tijd hoeft te kosten en zelfs tijd kan opleveren.
- Erken, expliciteer en ga in dialoog over eventuele weerstand ten opzichte van samen beslissen en leg uit dat samen beslissen vraagt om een positieve houding en het aanleren van specifieke competenties.

b. Bevorder interprofessioneel opleiden

- Benadruk het belang van interprofessioneel opleiden, omdat dit bijdraagt aan het bevorderen van een gemeenschappelijk begrip en een gezamenlijke aanpak van samen beslissen binnen het zorgteam. Door professionalisering interprofessioneel aan te pakken, wordt er door de verschillende zorgprofessionals van, met en over elkaar geleerd en kan de onderlinge rolverdeling verder uitgewerkt en verduidelijkt worden. Ook samen reflecteren op goede voorbeelden uit de praktijk draagt bij aan het verbeteren van het samen beslissen proces (bronnen: onderzoek [Samen beslissen aan bed](#) en Van Veenendaal, 2022: [Evaluation of a multilevel implementation program for timeout and shared decision making in breast cancer care](#)).
- Stimuleer het gezamenlijk volgen van opleidingen en 'oefenen' van samen beslissen in de praktijk, waarbij verschillende 'lagen' (van studenten, verpleegkundigen inclusief verpleegkundig specialisten/physician assistants en aios tot supervisors) tegelijkertijd opgeleid worden.

c. Benadruk het belang van een goed opleidingsklimaat en faciliteer dit waar mogelijk

- Zorg ervoor dat zorgverleners toegang hebben tot continue educatie en bijscholingsmogelijkheden op het gebied van samen beslissen, zodat zij op de hoogte blijven van de nieuwste ontwikkelingen en onderzoeken op dit gebied.
- Zorg voor een goede inbedding/beschikbaarheid van samen beslissen opleidingen in leersystemen en discipline overstijgend onderwijs.
- Stel het volgen van een samen beslissen-opleiding verplicht, zowel als herhaal cursus als bij het in dienst komen van nieuwe medewerkers.
- Breid de mogelijkheden voor toetsing en accreditatie uit, waarbij het van belang is dat de accreditatieprocedure wordt vereenvoudigd, door ABAN-accreditatie toe te kennen aan een product in plaats van aan de organisatie die het aanvraagt.
- Stimuleer de inzet van een gevarieerd aanbod van leermethodes. Afhankelijk van de leerdoelstellingen kunnen verschillende soorten opleidingsmaterialen worden ingezet. Reflectie op het eigen handelen is hierbij belangrijk. Hierbij kan gedacht worden aan

- rollenspellen, het trainen met acteurs, het opnemen en terugkijken van consulten en feedback geven op die opnames als individu en als team.
- Zet in op professionalisering van opleiders, zodat zij over de juiste en actuele kennis en vaardigheden beschikken rondom samen beslissen.
 - Maak praktijkopleiders meer bewust van hun voorbeeldrollen op het vlak van samen beslissen en ondersteun ze hierin.
 - Implementeer evaluatiemechanismen om de effectiviteit van de scholing en opleiding in samen beslissen te meten.

4.4 Monitor regelmatig de stand van zaken m.b.t. samen beslissen in initieel- en vervolgonderwijs en stuur waar nodig bij

Het opleiden van zorgprofessionals van de toekomst begint bij de initiële opleidingen: mbo-verpleegkunde, hbo-verpleegkunde en de geneeskundeopleiding. Samen beslissen is bij deze opleidingen opgenomen in de landelijke opleidingsplannen en het [Raamplan Artsopleiding](#). Dit geldt ook voor de MANP-opleidingsplannen (verpleegkundig specialist). In de gespecialiseerde opleidingen (CZO/ College Zorgopleidingen) is bij een aantal opleidingen samen beslissen expliciet benoemd, zeker in de recent bijgestelde profielen. Ook voor de landelijke opleidingsplannen van medisch specialistische vervolgonderwijs geldt dat samen beslissen soms expliciet wordt benoemd en soms ook niet. Het advies is om aan te haken wanneer de verschillende opleidingsplannen worden herzien en daarin samen beslissen te borgen als expliciet en vanzelfsprekend onderdeel van passende zorg. Specifiek voor de MANP-opleiding (verpleegkundig specialist) geldt dat er het verzoek ligt om de opgestelde [competentieset](#) voor de verpleegkundig specialist uit te breiden met de coachende rol. Vervolggesprekken over die afstemming volgen met V&VN.

Daarnaast is het van belang om te monitoren hoe samen beslissen tot uiting komt in het onderwijs en om te zien of het voldoende aandacht krijgt. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn:

- Samen beslissen dient als rode draad door de opleidingen te lopen
- Meer patiëntgeoriënteerde thema's/blokken in het onderwijs
- Docentprofessionalisering op het gebied van samen beslissen
- Goede rolmodellen voor samen beslissen in de praktijk, zodat theorie en praktijk op elkaar aansluiten

Een deel van de opleidingen is op de hoogte van het aanbod van de opleidingsmaterialen in samen beslissen. Het is belangrijk dat deze materialen regelmatig onder de aandacht worden gebracht van alle relevante onderwijsinstellingen.

Specifiek voor de geneeskundeopleiding is er een zakkaartje en e-learning voor coassistenten ontwikkeld. Het advies is om de effectiviteit hiervan te meten en waar nodig bij te sturen.

4.5 Leid ook patiënten (meer) op in samen beslissen

Voor een goed samen beslissen gesprek zijn de zorgprofessional én de patiënt belangrijk. Veel patiënten willen graag samen beslissen. Er is echter ook bij deze groep sprake van onbewust onbekwaam gedrag. Het ontbreekt hen aan kennis van wat samen beslissen (precies) inhoudt en hoe ze dit goed kunnen toepassen. Ook patiënten moeten daarom leren hoe samen beslissen werkt. Er is landelijk al veel materiaal beschikbaar om patiënten duidelijk te maken dat er in de zorg keuzes gemaakt worden en hoe ze daar zelf een rol in kunnen spelen, waaronder campagnes en websites over de [3 goede vragen](#) of [begin een goed gesprek](#). Via Platform Uitkomstgerichte Zorg is een [Toolkit Samen beslissen](#) beschikbaar die gebruikt kan worden bij bijeenkomsten (op maat) over samen beslissen met patiënten en naasten. Daarnaast is een e-learning ontwikkeld over [samen beslissen voor en door patiënten](#). Het advies is om ziekenhuizen hier blijvend op te wijzen en ze te stimuleren hier in de

praktijk aandacht aan te besteden, zodat de patiëntrol goed wordt ingebed in het proces van samen beslissen. Hoe vaker patiënten met deze boodschap in aanraking komen, des te meer ze geneigd zullen zijn iets met de boodschap te doen. Daarnaast is het van belang voor ziekenhuizen om te meten en te monitoren hoe patiënten het samen beslissen ervaren, bijvoorbeeld via patiëntervaringsmetingen als de P(R)EM en op basis van de uitkomsten en ontwikkelingen waar nodig bij te sturen.

In het onderzoek [Samen beslissen aan bed](#) wordt geadviseerd dat zorgverleners patiënten beter dienen te informeren over hun rol in het besluitvormingsproces, onder andere door vaker te benoemen dat er een keuze is, en daarnaast door het vormen van partnerschap. Ook wordt aanbevolen om gebruik te maken van tools ter ondersteuning van het samen beslissen proces. Deze tools kunnen de patiënt uitnodigen in het besluitvormingsproces en kunnen de informatievoorziening van zorgverleners ondersteunen.

Het is tot slot belangrijk om erop te wijzen dat niet alle patiënten dezelfde gezondheidsvaardigheden hebben en moeite kunnen hebben met het begrijpen en verwerken van medische informatie. Dit kan hun vermogen om actief deel te nemen aan het besluitvormingsproces belemmeren. Het is daarom van belang om te zorgen voor heldere en begrijpelijke communicatie, wat kennis, vaardigheden en de juiste houding van zorgverleners vergt. Ook voor het samen beslissen met patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden zijn via verschillende kanalen (opleiding)materialen beschikbaar. Verwacht wordt dat de stimulans vanuit het IZA hier ook aan zal bijdragen.

4.6 Stimuleer goede borging en blijvende aandacht

Om ervoor te zorgen dat scholing en opleiding, uitvoering en continue verbetering van samen beslissen een duurzaam onderdeel worden van de zorg, zijn goede borging en blijvende aandacht voor het onderwerp essentieel. Aandachtspunten hierbij zijn:

a. *Benadruk het belang van inbedding in het zorgproces en het zorgteam*

Zorgen dat samen beslissen een structureel onderdeel van het werk wordt, kan onder andere door het aanbieden van verplichte (herhaal)cursussen, het onderwerp op te nemen in functionerings-gesprekken, terug te laten komen bij dagstarten/ ochtendoverdrachten en op te nemen in het EPD ('smart phrases'), zodat zorgverleners er tijdens consulten aan herinnerd worden. Het goed inbedden van de patiëntrol kan bijvoorbeeld door het aanbieden van keuzecoaches, het opnemen van tips rondom samen beslissen in afspraakbevestigingen en op aanmeldzuilen en het op het juiste moment beschikbaar stellen van keuze-ondersteunende materialen.

b. *Creëer een cultuur van continu verbeteren rondom samen beslissen*

Door structureel feedback te verzamelen (zowel verbeterpunten als succesverhalen) van patiënt en zorgverlener, wordt inzicht verkregen in de kwaliteit van samen beslissen en in de ruimtes voor verbetering.

Ook het opnemen van samen beslissen in opleidingseisen (voor zover dit nog niet het geval is), draagt bij aan continu verbeteren, omdat hierop bij opleidingsvisitaties getoetst kan worden.

c. *Houd het thema levend*

Door het inzetten van ambassadeurs en coaches – zowel voor opleiding als uitoefening en zowel voor zorgprofessionals als patiënten – kan de beweging van samen beslissen verder gebracht worden. Zij kunnen kennis en ervaringen delen en laten zien hoe (opleiden in) samen beslissen een positieve impact kan hebben op de zorg. Via Platform Uitkomstgerichte Zorg en de Federatie Medisch Specialisten zijn [coaches](#) en [ambassadeurs](#) opgeleid, die hiervoor ingezet kunnen worden.

Ook het faciliteren van kennisuitwisseling tussen ziekenhuizen en onderwijsinstellingen draagt bij aan verdere implementatie. Hierbij kunnen [praktijkvoorbeelden](#) worden benut, zoals beschikbaar via het Platform Uitkomstgerichte Zorg. Door gebruik te maken van ervaringen van andere ziekenhuizen, bijvoorbeeld rondom opleidingsmaterialen, keuzehulpen en afspraken met zorgverzekeraars, hoeft het wiel niet steeds opnieuw uitgevonden te worden.

d. *Zorg voor landelijke zichtbaarheid en aanpak*

Naast lokale initiatieven is een landelijke aanpak van belang. Vanuit landelijke gremia kan (opleiden in) samen beslissen op de agenda's gezet worden bij onder andere toezichthouders, belangen- en beroepsverenigingen. Zij kunnen vanuit hun rol het verder brengen van samen beslissen (in opleidingen) stimuleren. Daarnaast kunnen landelijke communicatiecampagnes en aanwezigheid op landelijke congressen bijdragen aan het blijvend onder de aandacht brengen van (opleidingsmaterialen voor) samen beslissen.

4.7 Zorg voor passende financiering

Het is belangrijk dat financieringsmechanismen/mogelijkheden worden ontwikkeld en aangeboden die duurzame ondersteuning bieden voor scholing en opleiding, implementatie en het borgen van samen beslissen. Het is essentieel dat hiervoor voldoende middelen beschikbaar worden gesteld en dat het aanvragen hiervan zo gemakkelijk, transparant en duidelijk mogelijk wordt gemaakt. Zorg voor voldoende bekendheid rondom de beschikbare subsidies, ook onder opleidingsdirecteuren. Subsidiegelden zijn vaak een vliegwiel om zaken aan de gang te krijgen. Naast gelden voor ontwikkelen en opstartkosten is ook budget nodig om de periode tussen de start en de lange termijn borging te overbruggen.

Het verdient aanbeveling de in het IZA vrijgemaakte transformatiegelden beschikbaar te maken voor instellingen die daar een beroep op doen. Dit om samen beslissen in het zorgproces in te bedden én voor het scholen van zorgprofessionals in zowel het toepassen in het zorgproces en het netwerk rond de patiënt als in de competenties voor samen beslissen. Om zorgverleners te stimuleren tijd te besteden aan samen beslissen dient op korte termijn uitsluitel te komen over de wijze waarop inspanningen financieel gedekt worden.

Waar mogelijk moeten ziekenhuizen ondersteund worden in het maken van innovatieve, meerjarige afspraken met zorgverzekeraars. En verzekeraars moeten beter in staat worden gesteld om zorg te vergoeden die toegevoegde waarde voor de patiënt heeft. Samen beslissen is daar een onmisbaar onderdeel van. Hoe daar goede afspraken over te maken is nog een puzzel, maar dient verder onderzocht en gestimuleerd te worden.

4.8 Investeer in goede relaties met stakeholders

Er zijn veel verschillende stakeholders binnen scholing en opleiding in samen beslissen, variërend van initiële zorgopleidingen tot ministeries, wetenschappelijke verenigingen, patiëntenverenigingen en toezichthouders. Een overzicht hiervan staat in [bijlage 4](#). Veel hiervan hebben weer (brede) eigen achterbannen. Elk hebben zij een verschillende rol en belang rondom goede scholing en opleiding in samen beslissen. Hoe beter stakeholders worden betrokken bij nieuwe ontwikkelingen, des te groter de kans op een breed draagvlak. Ook kunnen zij bijdragen aan het genereren van meer (landelijke) zichtbaarheid en zo (scholing en opleiding in) samen beslissen verder brengen. Het advies voor het vervolprogramma uitkomstgerichte zorg is om de stakeholders met enige regelmaat te informeren over de stand van zaken rond scholing en opleiding in samen beslissen binnen het programma en hun waar relevant om hulp en adviezen te vragen.

Tot slot is het van belang om contact te onderhouden met de drie organisaties die de

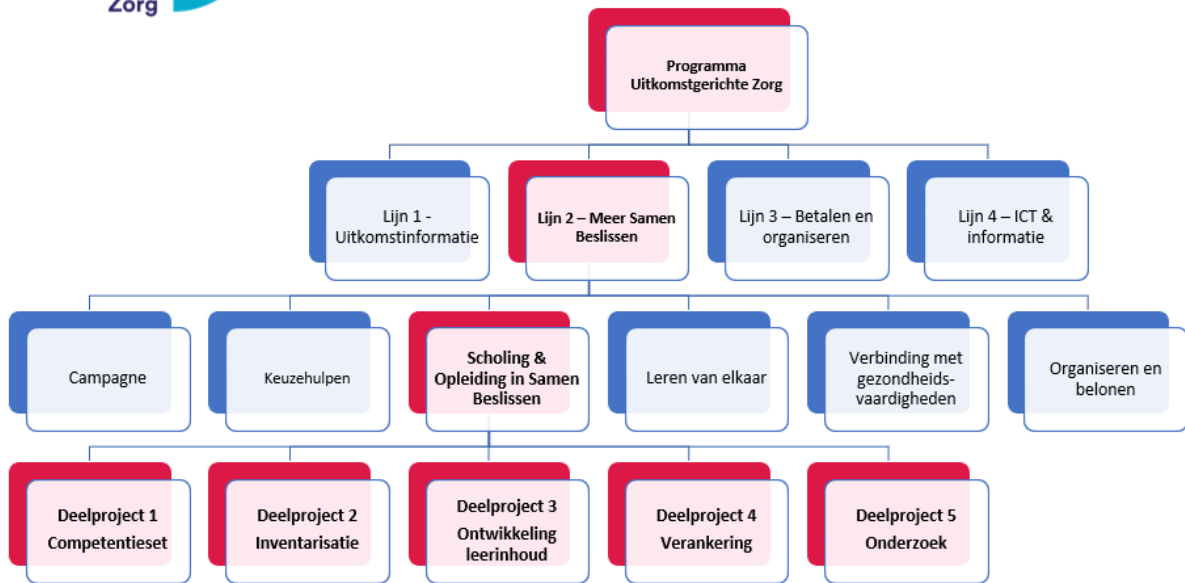
opleidingsmaterialen hebben ontwikkeld (Federatie Medisch Specialisten, NFU en V&VN) en met hen – in het kader van het beheer en onderhoud van de opleidingsmaterialen – goede afspraken hierover te maken. De onderlinge afspraken tussen de organisaties staan beschreven in bijlage 6. Bij het overzetten van de inhoud van het [Kennisplatform Uitkomstgerichte Zorg](#) naar de website dejuistezorgopdejuisteplek.nl is het advies om de drie organisaties aan te haken, zodat de verplaatsing van de opleidingsmaterialen op de juiste manier gebeurt en de stakeholders hierover tijdig worden geïnformeerd.

Bijlage 1 – Overzicht lijnen programma Uitkomstgerichte Zorg

Doel programma UZ:

- Het bevorderen van samen beslissen op basis van uitkomstinformatie. Dit kan bijdragen aan het verbeteren van levenskwaliteit voor de patiënt.
- Het leveren van kwaliteit door en het verhogen van werkplezier voor de zorgprofessional.

Bijlage 2 – Aanbod materialen en producten Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

Aanbod Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

Beeld: Jan Willem Houweling
© Federatie Medisch Specialisten

[Platform](#) Uitkomstgerichte Zorg

4 stappenmodel samen beslissen
Zorgprofessionals en opleiders
 Beschrijft de vier stappen in het proces van samen beslissen (1. Keuze, 2. Opties, 3. Voorkeur, 4. Beslissing).

E-learning De Kern van Samen Beslissen (geaccrediteerd)
Zorgprofessionals en opleiders
 De focus ligt op het proces van samen beslissen aan de hand van realistische gespreksopnames en reflectievragen: 'wat is samen beslissen nu écht?' en 'wat betekent het voor jou als zorgprofessional in je dagelijkse werkzaamheden?' - 15 minuten per module

Competentiesets samen beslissen
Zorgprofessionals en opleiders
 Geeft de competenties weer die zorgprofessionals kunnen ontwikkelen voor optimaal samen beslissen.

Competentieset Medisch Specialist

Competentieset Verpleegkundig Specialist

Competentieset verpleegkundige

Handleiding Zorgprofessionals opleiden in Samen Beslissen
Opleiders
 Ondersteunt opleiders bij het opleiden in samen beslissen.

Gebruikershandleiding bij de e-learnings
Zorgprofessionals en opleiders

Overzicht opleidingsmaterialen op het gebied van samen beslissen
Zorgprofessionals en opleiders
 Opleidings- en (na)scholingsaanbod voor samen beslissen ondergebracht in één omgeving. Zoeken is mogelijk op onder andere doelgroep, setting, type materiaal en accreditatie.

Poster Samen Beslissen Verpleegkunde
Verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten

Help jij de patiënt Samen Beslissen?

Ontdek het belang van Samen Beslissen in jouw werk.

Verschillende rollen in Samen Beslissen. Denk aan jouw rol:

- Ik verpleegkundige adviseerder
- Ik springer erin en het MCO
- Ik besliscoach

Stap 1: Ruimte voor kiezen
 Je informeert de patiënt over de beschikbare opties. Het is de taak van de verpleegkundige om de patiënt te helpen om te kiezen voor wat de patiënt in het verleden voor hem/zichzelf is.

Stap 2: Opties bespreken
 Je geeft een rol bij het geven van informatie en gerichte hulp bij persoonlijke beslissingen. Informatie kan worden gegeven in verschillende vormen, zoals bijvoorbeeld een 'Help jij de patiënt Samen Beslissen?'-kaartje.

Stap 3: Voorkeuren bespreken
 Je helpt de patiënt te ontdekken wat hij/zij belangrijk vindt en welke keuzes hij/zij kan maken. Dit kan bijvoorbeeld door de voorkeuren van de patiënt te bespreken.

Stap 4: Besluit nemen
 Samen Beslissen is meer dan het maken van een beslissing. Het is ook het proces van samen beslissen. Het is belangrijk dat de patiënt het besluit begrijpt en dat de patiënt het besluit kan uitvoeren.

Verpleegkundig specialist

Verpleegkundige

Meer weten? Scan de QR-code en bekijk de Samen Beslissen Trainingstraject

vzvvn

Zakkaartje samen beslissen voor coassistenten
Coassistenten en opleiders

E-learning samen beslissen voor coassistenten
Coassistenten en opleiders

Verpleegkundige informatiefilm / kennisclip
Verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten

Kadernotitie Samen Beslissen voor verpleegkundigen
Verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten

Aanbod Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

Onderzoek Samen Beslissen aan bed
Zorgprofessionals en opleiders
 Inzicht in de bekendheid van samen beslissen, de mate van interprofessioneel samen beslissen en de factoren die het uitvoeren ervan beïnvloeden. Plus aanbevelingen voor o.a. scholing en opleiding.

Handreiking 'Aan de slag met nieuwe thema's
Medisch specialisten, aios, COC's, medewerkers van academie en leerhuis
 Helpt discipline-overstijgende thema's te integreren in de opleiding.

Videoserie - In gesprek over Samen Beslissen
Medisch specialisten, aios, COC's, medewerkers van academie en leerhuis
 In te zetten bij onderwijsmomenten op en naast de werkvloer, ook in het kader van discipline overstijgend onderwijs (DOO).

Stappenplan nieuwe thema's
Medisch specialisten, aios, COC's, medewerkers van academie en leerhuis
 Ondersteunt opleider en aios vanuit een visie op het continu doorontwikkelen van de medische vervolgopleiding en het continu leren van de medisch specialist.

Zelfscan Samen Beslissen
Medisch specialisten, aios, COC's, medewerkers van academie en leerhuis
 Brengt in kaart in hoeverre de basiscompetenties al in praktijk worden gebracht en of bepaalde kennis en vaardigheden nog verder ontwikkeld kunnen worden.

Masterclass Opleiden in Samen Beslissen – voor opleiders/medisch specialisten (4 accreditatiepunten)
Medisch specialisten, AIOS, COC's, medewerkers van academie en leerhuis
 Tijdens deze masterclass leer je a(n)ios te begeleiden in de praktijk en via een beveiligd videoportaal door gestructureerd feedback te geven op consulten. Op deze manier kun je de ontwikkeling van hun communicatieve vaardigheden goed monitoren. Daarnaast biedt het programma ruimte om de eigen gespreksvaardigheden verder te verfijnen.

Handleiding: Masterclass Opleiden in samen beslissen

Handleiding: Samen Beslissen Gesprekken Observeren

Upgrade training Samen Beslissen (7 accreditatiepunten)
a(n)ios en medisch specialiste

Training voor a(n)ios en medisch specialisten die hun skills in samen beslissen verder willen vergroten.

Inspiratiesessies Samen Beslissen (1 punt online; 2 punten incompany)

Medisch specialisten, aios, COC's, medewerkers van academie en leerhuis
 In een korte (lunch-)bijeenkomst van één uur (online), of twee uur (op locatie) wordt uiteengezet hoe samen beslissen bijdraagt aan goede zorg en wat een passend proces van samen beslissen nu eigenlijk inhoudt.

Aanbod Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

Wat	Waar	Voor wie	Vorm	Doel
Onderstaande producten zijn ontwikkeld door de Federatie Medisch Specialisten ; deels als onderdeel van het project Opleiden 2025 en in samenhang met en aanvullend op de producten ontwikkeld in het project Scholing & Opleiding in Samen Beslissen.				
Handreiking 'Aan de slag met nieuwe thema's'	Federatie Medisch Specialisten Aan de slag met nieuwe thema's	Medisch specialisten, aios, COC's, medewerkers van academie en leerhuis	Handreiking / Document	Helpt discipline-overstijgende thema's te integreren in de opleiding.
Stappenplan nieuwe thema's	Federatie Medisch Specialisten Stappenplan	Medisch specialisten, aios, COC's, medewerkers van academie en leerhuis	Document	Ondersteunt opleider en aios vanuit een visie op het continu door-ontwikkelen van de medische vervolgopleiding en het continu leren van de medisch specialist.
Videoserie - In gesprek over Samen Beslissen	Federatie Medisch Specialisten – video's Samen beslissen; Hoe belangrijk is het inleven in de patiënt? De stappen in het proces van samen beslissen Samen beslissen; Waarom is het belangrijk alle behandelopties te bespreken? Samen beslissen; Hoe belangrijk is de samenwerking tussen zorgprofessionals? Samen beslissen; Hoe word je een goed rolmodel? Samen beslissen; De tip voor opleiders Tips voor effectief samen beslissen van neuroloog Frouke Nijhuis Tips voor effectief samen beslissen van aios Inge Verheijen Samen beslissen; Welke keuze geeft de beste uitkomst voor de patiënt?	Medisch specialisten, aios, COC's, medewerkers van academie en leerhuis	Video's	In te zetten bij onderwijsmomenten op en naast de werkvloer, ook in het kader van discipline overstijgend onderwijs (DOO).
Zelfscan Samen Beslissen	Federatie Medisch Specialisten Zelfscan Samen Beslissen	Medisch specialisten, aios, COC's, medewerkers van academie en leerhuis	Zelfscan	Brengt in kaart in hoeverre de basiscompetenties al in praktijk worden gebracht en of bepaalde kennis en vaardigheden nog verder ontwikkeld kunnen worden.
Masterclass Opleiden in Samen Beslissen – voor opleiders/	Federatie Medisch Specialisten Inschrijven via de Academie voor medisch specialisten Handleidingen voor trainers:	Medisch specialisten, aios, COC's, medewerkers van academie en leerhuis	Training	Tijdens deze masterclass leer je a(n)ios te begeleiden in de praktijk en via een beveiligd videoportaal door gestructureerd feedback te

Wat	Waar	Voor wie	Vorm	Doel
medisch specialisten (4 ABAN accreditatie punten)	<ul style="list-style-type: none"> • Handleiding Masterclass Opleiden in Samen Beslissen • Bijlage: PowerPoint presentatie Masterclass opleiden in samen beslissen • Handleiding Samen Beslissen Gesprekken Observeren • Bijlage: Evaluatietool feedback gestuurde communicatie • Bijlage: Observatietool Samen beslissen in consult 			geven op consulten. Op deze manier kun je de ontwikkeling van hun communicatieve vaardigheden goed monitoren. Daarnaast biedt het programma ruimte om de eigen gespreksvaardigheden verder te verfijnen.
Upgrade training Samen Beslissen - voor a(n)ios en opleiders (7 ABAN accreditatie punten)	<p>Federatie Medisch Specialisten Inschrijven via Academie voor medisch specialisten</p> <p>Handleidingen voor trainers en acteurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Handleiding Upgrade training Samen Beslissen • Bijlage: PowerPoint Upgrade training samen beslissen • Bijlage: Draaiboek training 1: De unieke patiënt en zijn context • Bijlage: Draaiboek training 2: Samen beslissen een utopie? 	A(n)ios en opleiders	Training (twee bijeenkomsten)	In deze training ga je aan de slag met je kennis over gespreksvoering en je communicatievaardigheden zodanig dat je ze gelijk in de praktijk kunt toepassen.
Inspiratiesessie Samen Beslissen (1 ABAN accreditatie punt online; 2 ABAN punten in company)	<p>Federatie Medisch Specialisten Inschrijven via Academie voor medisch specialisten</p>	Medisch specialisten, aios, COC's, medewerkers van academie en leerhuis	Bijeenkomst (online of op locatie)	In een korte (lunch-) bijeenkomst van één uur (online), of twee uur (op locatie) wordt uiteengezet hoe samen beslissen bijdraagt aan goede zorg en wat een passend proces van samen beslissen nu eigenlijk inhoudt.
Onderstaande producten of resultaten zijn ontwikkeld door of in samenwerking met de V&VN; deels als onderdeel van eigen projecten en in samenhang met en aanvullend op de producten ontwikkeld in het project Scholing & Opleiding in Samen Beslissen.				
Lectoraat Samen Beslissen	Zuyd Hogeschool		Lectoraat	Onderzoek naar de rol van de verpleegkundige op het gebied van samen beslissen

Wat	Waar	Voor wie	Vorm	Doel
voor verpleegkundigen			Lector: Albine Moser	en bijdragen aan de verbinding tussen onderwijs, praktijk en onderzoek.
Lectoraat Samen beslissen met ouderen met complexe zorgvragen	HAN University of Applied Sciences en Vilans		Lectoraat Lector: Ruth Pel	Onderzoek naar samen beslissen met ouderen binnen de wijkverpleging met als doel de inzichten in de beroepspraktijk en in de opleiding te implementeren.
Master-classes	UMCG, Hogeschool Rotterdam, mbo-opleiding ROC Landstede, Hogeschool Avans, Noordwest Ziekenhuisgroep	Opleiders, verpleegkundigen, verpleegkundig specialisten en verpleegkunde-studenten.	Training met theoretische en praktische onderdelen (m.m.v. Theater a la Carte)	Inzicht in hoe studenten (nog beter) op te leiden in samen beslissen en hoe samen beslissen (nog beter) toe te passen, waarbij verschillende tools, middelen en inspiratie worden aangereikt.
Thema-pagina Samen Beslissen	Samen beslissen V&VN (venvn.nl)	Verpleegkundigen, verpleegkundig specialisten, verpleegkunde-studenten en opleiders.	Website	Werkveld en opleidingen informeren en enthousiasmeren over samen beslissen en hier tools voor aanreiken.
Thema blad	V&VN Magazine: Samen beslissen V&VN (venvn.nl)	Verpleegkundigen, verpleegkundig specialisten, verpleegkunde-studenten en opleiders.	Magazine	Werkveld en opleidingen informeren en enthousiasmeren over samen beslissen en hier tools voor aanreiken.
Ledenpeiling Samen beslissen	ledenpeiling-samen-beslissen.pdf (venvn.nl)	Verpleegkundigen, verpleegkundig specialisten, verpleegkunde-studenten en opleiders.	Rapport / document	Inzicht geven in hoe V&VN-leden naar samen beslissen kijken (2021).
Panel enquête	Meerderheid verpleegkundigen en verzorgenden ervaart problemen bij samen beslissen V&VN (venvn.nl)	Verpleegkundigen, verpleegkundig specialisten, verpleegkunde-studenten en opleiders.	Enquête	Inzicht geven in ervaringen van verpleegkundige beroepsgroepen rondom samen beslissen.
Webinars	V&VN Webinars "Samenwerking in indicatiestelling"	Verpleegkundigen, verpleegkundig specialisten, verpleegkunde-studenten en opleiders.	Video's	Werkveld en opleidingen informeren en enthousiasmeren over samen beslissen.

Bijlage 3 – Overzicht wetenschappelijk onderbouwde voordelen samen beslissen

Samen Beslissen leidt tot meer kennis, meer therapietrouw, minder twijfel, minder keuzestress, minder spijt van keuze, niet tot slechtere gezondheidsuitkomsten:

- Stacey D, Légaré F, Lewis K, Barry MJ, Bennett CL, Eden KB, Holmes-Rovner M, Llewellyn-Thomas H, Lyddiatt A, Thomson R, Trevena L. Decision aids for people facing health treatment or screening decisions. *Cochrane Database Syst Rev.* 2017;4:CD001431.
- Cheng LJ, Bansback N, Liao M, Wu VX, Wang W, Liu GKP, Hey HWD, Luo N. Patient decision support interventions for candidates considering elective surgeries: a systematic review and meta-analysis. *Int J Surg.* 2023;109(5):1382-1399.

Patiënt maakt minder vaak keuze voor operatieve ingrepen

- Knops AM, Legemate DA, Goossens A, Bossuyt PM, Ubbink DT. Decision aids for patients facing a surgical treatment decision: a systematic review and meta-analysis. *Ann Surg.* 2013;257(5):860-6.

Meer betrokkenheid

- Montori VM, Brito JP, Murad MH. The optimal practice of evidence-based medicine: incorporating patient preferences in practice guidelines. *JAMA.* 2013 Dec 18;310(23):2503-4.

Meer tevredenheid

- Mulley AG, Trimble C, Elwyn G. Stop the silent misdiagnosis: patients' preferences matter. *BMJ.* 2012;345:e6572.
- Siebinga VY, Driever EM, Stiggelbout AM, Brand PLP. Shared decision making, patient-centered communication and patient satisfaction - A cross-sectional analysis. *Patient Educ Couns.* 2022;105(7):2145-2150.

Minder zorgkosten

- Oshima Lee E, Emanuel EJ. Shared decision making to improve care and reduce costs. *N Engl J Med.* 2013;368(1):6-8.
- Veroff D, Marr A, Wennberg DE. Enhanced support for shared decision making reduced costs of care for patients with preference-sensitive conditions. *Health Aff (Millwood).* 2013;32(2):285-93.
- Kremer IEH, Hiligsmann M, Carlson J, Zimmermann M, Jongen PJ, Evers SMAA, Petersohn S, Pouwels XGLV, Bansback N. Exploring the Cost Effectiveness of Shared Decision Making for Choosing between Disease-Modifying Drugs for Relapsing-Remitting Multiple Sclerosis in the Netherlands: A State Transition Model. *Med Decis Making.* 2020;40(8):1003-1019.
- Venhuizen G. Can patient centred care plus shared decision making equal lower costs? *BMJ.* 2019;367:l5900.

Samen Beslissen leidt niet noodzakelijkerwijs tot langere consultduur

- Veenendaal HV, Chernova G, Bouman CM, Etten-Jamaludin FSV, Dieren SV, Ubbink DT. Shared decision-making and the duration of medical consultations: A systematic review and meta-analysis. *Patient Educ Couns.* 2023;107:107561.

Bijlage 4 – Stakeholders Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

Organisatie
Federatie Medisch Specialisten
NFU - Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra
CMV -College Medische Vervolgopleidingen
OCG - Onderwijscommissie Geneeskunde
CTZ - College Toekomstbestendige Zorg (voorheen College Opleidingen en Zorg, COZ)
V&VN - Verzorgenden en Verpleegkundigen Nederland
CGS - College Geneeskundige Specialismen
COC's - Centrale Opleidingscommissies
CSV - College Specialismen Verpleegkunde
CZO - College Zorgopleidingen
De Geneeskundestudent
DJS - De Jonge Specialist
EPA-expertisecentrum (gevestigd bij UMCG)
Linnean initiatief
LO-MANP
LOOV - Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde
MBO Raad
NVMO - Nederlandse Vereniging voor Medisch Onderwijs
NVZ - Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen
OOR - Onderwijs en Opleidingsregio
Patiëntenfederatie
Pharos
Santeon
SBB -Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven
Stichting Kind en Ziekenhuis
STZ - Samenwerkende Topklinische Ziekenhuizen
Vilans
VWS - Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
ZKN - Zelfstandige Klinieken Nederland
ZN - Zorgverzekeraars Nederland

Bijlage 5 – Leden stuur,- project- en werkgroepen en adviespanel

Stuurgroep

Naam	Rol binnen stuurgroep	Organisatie(s)	Functie
Jacqueline de Graaf	Voorzitter	NFU-College Medische Vervolgopleidingen (CMV) Radboudumc	Voorzitter CMV Opleidingsdirecteur medisch specialistische vervolgoedingen Internist
Ramon van den Berg	Vicevoorzitter	Federatie Medisch Specialisten	Senior adviseur
Alke Nijboer (tot eind 2021) / Iris van Essen (Q2 2022 tot Q1 2023) / Alice Bakker (vanaf Q1 2023)	Lid	V&VN	Projectleider Uitkomstgerichte Zorg / Senior adviseur
Dini Smilde	Lid	NFU	Senior beleidsadviseur opleidingen
Hendrikje Schoppink	Projectcoördinator	Uitkomstgerichte Zorg	Projectcoördinator

Projectgroep

Naam	Rol binnen projectgroep	Organisatie(s)	Functie
Jacqueline de Graaf	Voorzitter	NFU-College Medische Vervolgopleidingen (CMV) Radboudumc	Voorzitter CMV Opleidingsdirecteur medisch specialistische vervolgoedingen Internist
Auk Dijkstra	Lid / voorzitter werkgroepen 1 (competentieset), 3 (leerinhoud ontwikkelen) en 4b (verankering medisch specialistische vervolgoedingen)	Federatie Medisch Specialisten	Onderwijskundig adviseur
Alice Bakker	Lid / voorzitter werkgroepen 2 (inventarisatie), en 4c/4d (verankering verpleegkundige (vervolg)opleidingen)	V&VN	Onderwijskundig adviseur

Frederiek Bosman (tot maart 2023) Dov Ballak (vanaf maart 2023)	Lid / voorzitter werkgroep 4a (verankering geneeskunde)	NFU – Onderwijscommissie Geneeskunde (OCG)	Senior beleidsadviseur
Dirk Ubbink	Lid / voorzitter werkgroep 5 (onderzoek)	Amsterdam UMC	Hoogleraar Evidence-Based Medicine & Shared Decision-Making
Haske van Veenendaal (tot november 2022)	Lid / voorzitter werkgroep 3 (leerinhoud ontwikkelen)	Federatie Medisch Specialisten	Gezondheidswetenschapper Onderzoeker implementatie samen beslissen
Josine van der Kraan / Evelien Janssen (tot december 2022)	Lid	Patiëntenfederatie	Senior adviseurs patiëntenbelang
Hendrikje Schoppink	Projectcoördinator	Uitkomstgerichte Zorg	Projectcoördinator

Werkgroep 1 – Competentieset

Naam	Rol binnen werkgroep	Organisatie(s)	Functie
Auk Dijkstra	Voorzitter	Federatie Medisch Specialisten	Onderwijskundig adviseur
Alice Bakker	Lid	V&VN	Onderwijskundig adviseur
Gudule Boland	Lid	Pharos	Strategisch adviseur/ projectleider
Susanne van Hooft	Lid	Rotterdam University of Applied Sciences Hogeschool Rotterdam	Hoofddocent hbo-v zelfmanagementondersteuning
Josine van der Kraan	Lid	Patiëntenfederatie	Senior adviseur patiëntenbelang
Ruth Pel	Lid	V&VN / Vilans	Onderzoeker samen beslissen (inhoudsdeskundige)
Lia van Straalen	Lid	V&VN / Hogeschool Utrecht	Docent Schrijver opleidingsprofiel VS
Jettie Vreugdenhil	Lid	Amsterdam UMC Amstelacademie	Senior praktijkopleider
Rieke van de Wetering	Lid	V&VN wijkverpleegkundigen/ Fontys	Wijkverpleegkundige Docent

Werkgroep 2 – Inventarisatie bestaande (post)initiële scholing

Naam	Rol binnen werkgroep	Organisatie(s)	Functie
Alice Bakker	Voorzitter	V&VN	Onderwijskundig adviseur
Karin van Beek	Lid	Patiëntenfederatie	Senior adviseur patiëntenbelang
Joyce Deggens	Lid	College Zorgopleidingen	Directeur-bestuurder
Auk Dijkstra	Lid	Federatie Medisch Specialisten	Onderwijskundig adviseur

Marianne Gardien	Lid	MBO Raad	Beleidsadviseur bedrijfstakgroep Zorg, Welzijn & Sport
Greta Rijninks	Lid	V&VN	Coördinator Programma Uitkomstgerichte Zorg
Dirk Ubbink	Lid	Amsterdam UMC	Hoogleraar Evidence-Based Medicine & Shared Decision- Making
Haske van Veenendaal	Lid	Federatie Medisch Specialisten	Gezondheidswetenschapper Onderzoeker implementatie samen beslissen

Werkgroep 3 – Ontwikkelen van (online) leerinhoud

Naam	Rol binnen werkgroep	Organisatie(s)	Functie
Auk Dijkstra	Voorzitter	Federatie Medisch Specialisten	Onderwijskundig adviseur
Haske van Veenendaal	Adviseur	Federatie Medisch Specialisten	Gezondheidswetenschapper Onderzoeker implementatie samen beslissen
Alice Bakker	Vicevoorzitter	V&VN	Onderwijskundig adviseur
Monique Baas- Thijssen	Lid	LUMC	VBHC-adviseur Casemanager neuro-oncologie
Anouk Baghus	Lid	Maastricht UMC+	PhD Samen Beslissen Huisarts in opleiding
Karin van Beek	Lid	Patiëntenfederatie	Senior adviseur patiëntenbelang
Gudule Boland	Lid	Pharos	Strategisch adviseur/ projectleider
Michelle Engel	Lid	Amsterdam UMC	Aios KNO Lid werkgroep Samen Beslissen UZ Federatie Medisch Specialisten Lid O&A groep Samen Beslissen Opleiden 2025
Joelle van Gent- Kroon	Lid	Ikazia Ziekenhuis	Verpleegkundige Beleidsmedewerker
Susanne van Hooft	Lid	Rotterdam University of Applied Sciences Hogeschool Rotterdam	Hoofddocent hbo-v zelfmanagementondersteuning
Tim Lubbers	Lid	Maastricht UMC+	Colorectaal chirurg Opleider Heelkunde Studie naar shared decision making met Radboudumc
Iris Maessen	Lid	Radboudumc NFU/ Onderwijscommissie Geneeskunde	Geneeskundestudent Studentadviseur OCG
Frouke Nijhuis	Lid	CWZ	Opleider klinische neurofysiologie

			Gepromoveerd op onderzoek samen beslissen/ keuzehulpen bij Parkinson
Alette Samuels	Lid	St Antonius Ziekenhuis	Adviseur medische vervolgopleidingen
Astrid Schat	Lid	MBO Raad / SBB	Projectleider onderwijsontwikkeling Zorgacademies MBO Utrecht
Jozanneke Thiesen	Lid	Amsterdam UMC	Projectleider Optimaliseren Onderwijs Palliatieve Zorg, O2PZ
Lucyl Verhoeven	Lid	Jeroen Bosch Ziekenhuis	Verpleegkundig specialist Centrale opleider VS
Frieda de Graaf	Ondersteuner	Federatie Medisch Specialisten	Projectondersteuner

Werkgroep 4a – Verankering Geneeskunde

Naam	Rol binnen werkgroep	Organisatie(s)	Functie
Frederiek Bosman (tot maart 2023) Dov Ballak (vanaf maart 2023)	Voorzitter	NFU	Senior beleidsadviseur
Marjolein van de Pol	Lid	Radboudumc NFU/ Onderwijscommissie Geneeskunde (OCG)	Opleidingsdirecteur Geneeskunde Voorzitter OCG
Iris Maessen	Lid	Radboudumc NFU/ Onderwijscommissie Geneeskunde (OCG)	Geneeskundestudent Studentadviseur OCG
Leden NFU/ Onderwijscommissie Geneeskunde (OCG)			

Werkgroep 4b – Verankering Medisch Specialistische Vervolgopleidingen

Naam	Rol binnen werkgroep	Organisatie(s)	Functie
Auk Dijkstra	Voorzitter	Federatie Medisch Specialisten	Onderwijskundig adviseur
Paul Brand	Lid	Isala Ziekenhuis / UMCG Federatie Medisch Specialisten NVK	Hoogleraar Klinisch Onderwijs Kinderlongarts
Michelle Engel	Lid	Federatie Medisch Specialisten NVK	Aios KNO
Suzanne Geerlings	Lid	Amsterdam UMC NFU / College Medische	Internist Hoogleraar Voorzitter COC Lid CMV

		Vervolgopleidingen (CMV)	
Judith Gregoor	Lid	NVZ Franciscus Gasthuis & Vlietland	Opleidingsadviseur
Anneke Landstra	Lid	CGS Rijnstate Ziekenhuis	Kinderarts
Elma Meijerink	Lid	NVZ Franciscus Gasthuis & Vlietland	Manager Franciscus Academie
Frouke Nijhuis	Lid	CWZ Federatie Medisch Specialisten NVN	Opleider klinische neurofysiologie Gepromoveerd op onderzoek samen beslissen/ keuzehulpen bij Parkinson
Irene van Vliet	Lid	LUMC Federatie Medisch Specialisten NVvP	Psychiater
Danielle de Wit	Lid	Federatie Medisch Specialisten VRA	Revalidatiearts Medisch coördinator afdeling neuro-pijn
Frieda de Graaf	Ondersteuner	Federatie Medisch Specialisten	Projectondersteuner

Werkgroep 4c/4d – Verpleegkundige (vervolg)opleidingen

Naam	Rol binnen werkgroep	Organisatie(s)	Functie
Alice Bakker	Voorzitter	V&VN	Onderwijskundig adviseur
Lisa Bohm	Lid	NFU	Beleidsadviseur
Janita Post-Bakker	Lid	Isala Ziekenhuis	Verpleegkundig onderzoeker bij RVE Oncologie
Karin van Beek	Lid	Patiëntenfederatie	Senior adviseur patiëntenbelang
Cristel Hekkert	Lid	CIVO zorgopleiders	Manager
Vera Molenaar	Lid	Avans Hogeschool	Docent hbo-v
Loes Peters	Lid	Amsterdam UMC	PhD student afdeling Chirurgie
Astrid Schat	Lid	MBO Utrecht	Adviseur onderwijs en innovatie
Dirk Ubbink	Lid	Amsterdam UMC	Hoogleraar Evidence-Based Medicine & Shared Decision-Making
Lucyl Verhoeven	Lid	Jeroen Bosch Ziekenhuis	Verpleegkundig specialist Centrale opleider VS
Jettie Vreugdenhil	Lid	Amsterdam UMC Amstelacademie	Senior praktijkopleider
Hanneke van der Wal-Huisman	Lid	UMCG	Onderzoeker department of surgery Senior verpleegkundige

Werkgroep 5 – Onderzoek Samen Beslissen aan Bed

Naam	Rol binnen werkgroep	Organisatie(s)	Functie
Dirk Ubbink	Voorzitter	Amsterdam UMC	Hoogleraar Evidence-Based Medicine & Shared Decision-Making
Lisette Schoonhoven	Vicevoorzitter	UMC Utrecht	Hoogleraar Verplegingswetenschap aandachtsgedebied patiëntparticipatie
Loes Peters	Onderzoeker	Amsterdam UMC	PhD student afdeling Chirurgie
Ilja Brugman	Onderzoeker	Amsterdam UMC	Onderzoeker afdeling Chirurgie
Elke Loskamp-Huntink	Onderzoeker	UMC Utrecht	Project manager Julius Centrum, afdeling Verplegingswetenschappen
Janita Post-Bakker	Onderzoeker	Isala Ziekenhuis	Verpleegkundig onderzoeker bij RVE Oncologie
Monique Beekman	Adviseur	Federatie Medisch Specialisten Erasmus MC	Onderwijskundig adviseur
Paul Brand	Lid	Isala Ziekenhuis / UMCG	Hoogleraar Klinisch Onderwijs Kinderlongarts
Suzanne Geerlings	Lid	Amsterdam UMC NFU / College Medische Vervolgopleidingen (CMV)	Internist Hoogleraar Voorzitter COC Lid CMV
Barbara van Leeuwen	Lid	UMCG	Adjunct Professor, surgery in the elderly Oncologisch chirurg
Bart Post	Lid	Radboudumc	Neuroloog Opleider neurologie
Trudy van der Weijden	Lid	Maastricht UMC+	Hoogleraar Implementatie van richtlijnen huisartsgeneeskunde Coördinator onderzoek samen beslissen

Adviespanel

Naam	Rol binnen Adviespanel	Organisatie(s)	Functie
Hans Aerts	Lid	LOOV (Landelijk overleg Opleidingen Verpleegkunde)	Voorzitter dagelijks bestuur Opleidingsmanager Bachelor Verpleegkunde HU
Majorie de Been	Lid	Pharos	Programmamanager Preventie en Zorg
Michelle Engel	Lid	De Jonge Specialist (DJS)	Aios Neemt ook deel aan ontwikkelgroep Samen Beslissen bij Opleiden 2025

Marijke Folkertsma	Agenda-lid	NZA	Projectleider voor de beschikbaarheidsbijdrage (medische) vervolgoopleidingen
Marianne Gardien	Lid	MBO-raad / SBB	Beleidsadviseur bedrijfstakgroep Zorg, Welzijn & Sport
Wietske Kuijer-Siebelink	Lid	HAN University of Applied Sciences	Lector Responsief Beroepsonderwijs
Elma Meijerink	Lid	NVZ / Franciscus Gasthuis & Vlietland	Manager Franciscus Academie
Tessa van der Plicht (Suzanne Bierkens)	Lid	Ministerie van VWS	Uitkomstgerichte Zorg bij Directie Patiënt en Zorgordening
Hester Rippen	Agenda-lid	Stichting Kind en Ziekenhuis	Directeur
Tatjana Seute	Lid	NFU/CMV	Hoogleraar Neuro-oncoloog Opleider neurologie UMCU
Rien de Vos	Lid	NFU/COZ	Hoogleraar in Onderwijs & Opleiden ihb inter-professionele samenwerking Decaan HvA
Helma van Zundert	Lid	CZO/ programma CZO Flex Level	Programmamanager Opleidingsarchitect

Bijlage 6 – Onderlinge afspraken rondom borging materialen en processen

Borging beschikbaarheid producten Scholing & Opleiding in Samen Beslissen

In het project Uitkomstgerichte zorg, deelproject Samen Beslissen, onderdeel Scholing & Opleiding werkten verschillende organisaties (Federatie Medisch Specialisten, Verzorgenden en Verpleegkundigen Nederland (V&VN) en Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU) samen aan de ontwikkeling van producten. In het projectplan is opgenomen dat betrokken organisaties afspraken maken over de borging (van de beschikbaarheid) van deze producten. In onderstaand overzicht is per product aangegeven wat verantwoordelijkheden zijn voor de borging, wie de eigenaar is en welke afspraken gemaakt moeten worden voorafgaand aan de beëindiging van het project. De acties zijn gericht op het faciliteren van de gebruikers van de producten en de monitoring van gebruikersvriendelijkheid. Ook afspraken over intellectueel eigendom zijn van belang.

Partijen maken onderling afspraken over de einddatum / de periode waarvoor deze afspraken gelden.

Overall afspraken

- Producten blijven beschikbaar via de websites van:
 - o [Federatie Medisch Specialisten - Samen beslissen](#)
 - o [Verzorgenden en verpleegkundigen Nederland - Samen beslissen](#)
 - o [De Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra – Samen beslissen](#)en hierbij wordt – waar relevant – naar elkaars websites verwezen.
- Producten worden daarnaast centraal toegankelijk gehouden via kennisplatform UZ (KUZ) dat wordt beheerd door de NVZ. Dit platform gaat zeer waarschijnlijk vallen onder de website van De Juiste Zorg Op De Juiste Plek (dejuistezorgopdejuisteplek.nl - JZOJP) onder de hoede van VWS. Op moment van schrijven (nov. 23) is nog onduidelijk wat de exacte aanpak en invulling hiervan wordt. Bij onderstaande afspraken staat nog KUZ genoemd. Dit wordt JZOJP bij overgang naar deze website.
 - o Bij overgang van de producten naar JZOJP is het van belang dat de Federatie, V&VN en NFU de eventuele links op de eigen websites hiernaar aanpassen en de achterbannen informeren over de online overzetting van de producten.
- Het beheer van bronbestanden wordt belegd bij eigenaars V&VN, Federatie en NFU.
- Betrokken organisaties (Federatie, V&VN en NFU) wijzen een eigen contactpersoon aan:
 - o Federatie: Ramon van den Berg (r.vandenberg@demedischspecialist.nl) – senior adviseur
 - o NFU: Dini Smilde (smilde@nfu.nl) en Ria Zondervan (zondervan@nfu.nl) - senior beleidsadviseurs
 - o V&VN: Geert Jan Buisman (g.buisman@venvn.nl) – directeur belangenbehartiging en beleid
- Betrokken organisaties maken afspraken over communicatie rond de producten.
- Betrokken organisaties maken afspraken over ‘governance’ bij gezamenlijke verantwoordelijkheid over producten.
- Eenmaal per jaar vindt afstemming plaats tussen contactpersonen over onderhoud en eventueel bijstelling gezamenlijke producten. In oktober 2024 wordt een overleg gepland.

	Product		Verantwoordelijkheid	Eigenaar	Actie/afspraken
1	Competentieset samen beslissen medisch specialist		Onderhoud Beheer bronbestand	Federatie	Bij wijziging NFU en V&VN informeren
2	Competentieset samen beslissen verpleegkundig specialist		Onderhoud Beheer bronbestand	V&VN	Bij wijziging Federatie en NFU informeren
3	Competentieset samen beslissen verpleegkundige		Onderhoud Beheer bronbestand	V&VN	
4	Rapport Scholing en Opleiding in Samen Beslissen - een inventarisatie		Vindbaar houden via websites Federatie, V&VN, NFU (en KUZ).	Federatie, V&VN, NFU Beheerder KUZ	Projectpartners besluiten individueel over plaatsing op eigen website. Zolang Kennisplatform UZ bestaat is het rapport daar vindbaar.
5	E-learning De Kern van Samen Beslissen (DKVSB)	a	Bereikbaarheid van pakket en online onderwijsaanbod via websites/portalen Federatie, V&VN, NFU E-learning DKVSB toegankelijk houden via KUZ	Federatie, V&VN, NFU Beheerder KUZ	Projectpartners zorgen dat het HTML én LMS- materiaal via hun eigen website voor de doelgroepen beschikbaar blijft en/of verwijzen naar website van andere projectpartner(s). Afspraak vastleggen over duur aanhouden KUZ gedurende vervolgproject.
		b	E-learning DKVSB actueel houden (inclusief gewijzigde protocollen et cetera)	Federatie, V&VN	Ontvangen feedback eens per jaar inventariseren (Federatie en V&VN). Rekening houden met benodigd budget.
		c	Toetsen DKVSB actueel houden	Federatie, V&VN	
		d	Eventuele nieuwe versies (html / SCORM) aanleveren voor plaatsing	Federatie, V&VN	
		e	Reageren op reacties gebruikers KUZ	Federatie, V&VN	Mailadressen plaatsen op KUZ voor reactie en vragen.
		f	Accreditaties jaarlijks of tweejaarlijks opnieuw aanvragen	Federatie, V&VN	Hier zijn kosten aan verbonden. ABAN jaarlijks. ABFE elke 2 jaar. V&VN jaarlijks.
		g	Bronversies DKVSB beheren	Federatie, V&VN	
		h	Voorwaarden beschikbaarstelling vaststellen	Federatie, V&VN, NFU	
6	Teaser e-learning		Bronversie beheren	Federatie, V&VN	
7	Gebruikershandleiding bij de e-learning		Bronversie beheren	Federatie, V&VN	Eenduidig bestandsbeheer per organisatie.

	Product		Verantwoordelijkheid	Eigenaar	Actie/afspraken
8	Overzicht opleidingsmaterialen op het gebied van samen beslissen	a	Na einde project Scholing & Opleiding in Samen Beslissen (dec. 2023), worden hier geen activiteiten meer voor verricht door de 3 partijen. Het is aan het UZ- vervolprogramma of en in welke mate zij dit onder de aandacht wil brengen (promotie/ communicatie), wil onderhouden en monitoren.	Beheerder KUZ	Procedure plaatsing - te bepalen door UZ- vervolprogramma. Evt. nieuwe aanvragen kunnen ter beoordeling worden voorgelegd: - Aanvragen verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten: V&VN - Aanvragen medisch specialisten: Federatie Medisch Specialististen
		b	Bereikbaarheid en onderhoud van het online overzicht	Beheerder KUZ	
9	Kenniscip verpleegkundigen	a	Onder de aandacht brengen bij doelgroepen	V&VN	Afspraak vastleggen duur aanhouden KUZ gedurende vervolproject
		b	Onderhoud	V&VN	
		c	Bronbestanden beheren	V&VN	
		d	Kenniscip toegankelijk houden via V&VN (en KUZ)	V&VN, NFU Beheerder KUZ	Website V&VN NFU besluit over doorplaatsing op eigen website
10	E-learning Samen beslissen voor coassistenten	a	Onder de aandacht brengen bij doelgroepen (docenten, opleiders en coassistenten)	NFU	
		b	Onderhoud	NFU	
		c	Bronbestanden beheren	NFU	
		d	E-learning toegankelijk houden via NFU (en KUZ)	NFU Beheerder KUZ	NFU zorgt dat het HTML én LMS- materiaal via de eigen website voor de doelgroepen beschikbaar blijft. Afspraak vastleggen duur aanhouden KUZ gedurende vervolproject.
11	Zakkaartje samen beslissen voor coassistenten	a	Onder de aandacht brengen bij doelgroepen (docenten, opleiders en coassistenten)	NFU	
		b	Onderhoud	NFU	
		c	Bronbestanden beheren	NFU	Mailadres voor contact Komende drie studie jaren voor alle studenten zakkaartjes beschikbaar (reeds afgeleverd bij faculteiten)
		d	Zakkaartje toegankelijk houden via NFU (en KUZ)	NFU Beheerder KUZ	NFU zorgt dat het zakkaartje via de eigen website voor de doelgroepen beschikbaar blijft. Afspraak vastleggen duur aanhouden KUZ gedurende vervolproject.

	Product		Verantwoordelijkheid	Eigenaar	Actie/afspraken
12	Handleiding Zorgprofessionals opleiden in samen Beslissen. Hoe pak je dit aan in verschillende opleidingscontexten in de zorg?	a	Onder de aandacht brengen en houden van zorgprofessionals	Federatie, V&VN, NFU	Toegankelijk via websites eigenaars
		b	Onderhoud	Federatie, V&VN, NFU	Noodzaak bespreken op jaarlijks overleg Federatie, V&VN en NFU
		c	Bronbestanden beheren	Federatie/V&VN	
		d	Handleiding toegankelijk houden via KUZ	Federatie, V&VN, NFU Beheerder KUZ	Afspraak vastleggen duur aanhouden KUZ gedurende vervolproject. Federatie, NFU en V&VN zorgen dat handleiding zorgprofessionals via de eigen website voor de doelgroepen beschikbaar blijft.
13	Poster Samen Beslissen Verpleegkunde	a	Toegankelijk houden via website V&VN (en KUZ)	V&VN, NFU Beheerder KUZ	Website V&VN NFU besluit over doorplaatsing op eigen website
		b	Onder de aandacht brengen en houden van zorgprofessionals	V&VN, NFU	
		c	Onderhoud	V&VN	
		d	Bronbestanden beheren	V&VN	
14	Onderzoeksrapport Samen Beslissen aan bed	a	Onder de aandacht brengen en houden van zorgprofessionals	NFU, Federatie, V&VN	Toegankelijk via KUZ - zolang Kennisplatform UZ bestaat is het rapport daar vindbaar. NFU, Federatie en V&VN besluiten individueel over doorplaatsing op eigen website
		b	Artikelen publiceren	NFU/Dirk Ubbink	
15	Flyer overzicht aanbod producten	a	Onder de aandacht brengen van zorgprofessionals, docenten en opleiders	Federatie, V&VN, NFU	